

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra policejních činností

**Využití technických prostředků Policie České republiky k
zajištění ochrany státních hranic**

Bakalářská práce

**Using of technical equipments of the Police of the Czech
Republic to ensure the protection of state borders**

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

plk. Mgr. Petr MALOVEC, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Karel ZEMAN

PRAHA

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 2. 3. 2023

Karel ZEMAN

ANOTACE

Práce se zaměřuje na výzkum v oblasti využití technických prostředků u bezpečnostního sboru Policie České republiky v problematice zajištění ochrany státních hranic. Problematika je rozdělena do dvou základních částí. První částí je zaměřena na popisně historické shrnutí problematiky související s vývojem zemských hranic až po současné uspořádání. Popisuje způsob ochrany a nasazení technických prostředků v historickém kontextu. Druhá část práce je zaměřena na uvedení základních technických prostředků převážně z oblasti informačních systémů a zaznamenává jejich rozvoj a nasazení do provozu. Ve druhé části je současně zapracována výzkumná část v podobě rozhovorů s osobami, které se v současné době zabývají provozem a projektovým rozvojem technických prostředků. V závěru práce je uvedeno celkové zhodnocení dané problematiky s využitím základních vědeckých metod.

KLIČOVÁ SLOVA

Bakalářské práce, Policejní akademie ČR v Praze, státní hranice, Policie České republiky, historie a vývoj hranic, zemské hranice, subjekty správa státních hranic, informační systémy policie, hraniční kontrola, rozvoj a nasazení systémů.

ANNOTATION

The thesis focuses on the area of use of technical means by the security forces the Police of the Czech Republic within the framework of state border protection. The issue is divided into two basic parts. The first part is focused on a descriptive-historical summary of issues related to the development of land borders up to the current arrangement. It describes the method of protection and deployment of technical means in a historical context. The second part of the work is focused on introducing basic technical means mainly from the field of information systems and recording their development and deployment. In the second part, a research part is simultaneously incorporated in the form of interviews with persons who are currently engaged in the operation and project development of technical means. At the end of the thesis, an overall evaluation of the given issue is presented using basic scientific methods.

KEYWORDS

Bachelor's theses, Police Academy of the Czech Republic in Prague, state borders, Police of the Czech Republic, history of border development, land borders, entities operating in state border management, police information systems, border control, development and deployment of systems.

Obsah

1	Úvod	6
2	Technické prostředky k zajištění ochrany státních hranic v historickém kontextu	8
2.1	Hranice v období středověku	8
2.2	Hranice přibližně od 16. století po novověk.....	9
2.3	Státní hranice Československa v roce 1918-1945	11
2.4	Státní hranice v období 1945 – 1948	14
2.5	Státní hranice v období 1948 – 1989	17
3	Státní hranice v současné legislativě.....	24
4	Činnost subjektů veřejné správy na úseku správy státních hranic České republiky.....	27
5	Technické prostředky využívané Policií České republiky k ochraně státních hranic	32
5.1	Počátek automatizovaných systémů hraniční kontroly - systém OPK, CIS, ZC-CIS.....	32
5.2	Systémy off-line Mobilní lustrace – MOBLUST generace G1 až G3	33
5.3	Technické prostředky operačního řízení využívané u Služby cizinecké Policie	36
5.4	Prostředky mobilního operačního řízení v rámci PČR	39
5.5	Ochrana hranic v rámci EU – systém EUROSUR.....	40
5.6	Dohled nad vzdušným prostorem ČR – systém AGAS	42
5.6.1	Aplikační část serverové části systému AGAS:	43
5.6.2	Síťová infrastruktura systému AGAS:.....	43
5.6.3	Propojení systému AGAS s datovými zdroji	44
5.6.4	Zpracování statistik pro Generální ředitelství cel	44
5.6.5	Zajištění provozu datového spojení na ŘLP:	45
5.6.6	Diagnostika Systému:.....	45
5.6.7	Pracovní stanice systému AGAS:.....	45
5.6.8	Popis uživatelského rozhraní:.....	46
5.6.9	Prezentace radarových dat – Radarové okno:	49
6	Technické prostředky zajišťující kontrolu osob na vnější hranici	52
6.1	Systém hraniční kontroly KODOX.....	52
6.1.1	Uživatelské rozhraní systému:.....	54

6.2	Systém OBZOR	55
6.3	Systém Mobilní bezpečná platforma - část systému eISY-LUC a ENROLL	60
7	Výzkumná část práce	63
7.1	Dotazníková metoda - provoz technických prostředků z pohledu uživatele.....	63
7.1.1	Vyhodnocení dotazníkové metody.....	64
7.2	Řízený rozhovor na téma Informační systém ENROLL.....	65
7.2.1	Vyhodnocení řízeného rozhovoru k systému ENROLL	65
7.3	Řízený rozhovor na téma Informační systém EUROSUR	66
7.3.1	Vyhodnocení řízeného rozhovoru k systému EUROSUR.....	66
8	Závěr	68
9	Seznam použité literatury	72
9.1	Archivní prameny	72
9.2	Monografické publikace	72
9.3	Legislativní normy	73
9.4	Interní zdroje Policie České republiky	74
9.5	Internetové zdroje	74
	Seznam příloh	75
	Přílohy	76
	Použité zkratky a termíny.....	76
	Řízené rozhovory.....	78
	Řízený rozhovor na téma ENROLL	78
	Řízený rozhovor na téma EUROSUR.....	82

1 Úvod

Ve své bakalářské práci se budu věnovat tématu využití technických prostředků Policie České republiky k zajištění ochrany státních hranic. Ochrana státních hranic je v současné době významným bezpečnostním prvkem společnosti s ohledem na narůstající problematiku legální a nelegální migrace. Význam efektivní ochrany státních hranic je kladen na kontrolovaný pohyb osob a zboží, zejména odhalení nelegální migrace a latentní trestné činnosti vznikající nelegálním obchodem s drogami, nelegálním obchodem s lidmi a teroristickými hrozbami. V současné době je Česká republika součástí schengenského prostoru a Evropské unie. Státní hranice ČR byly v rámci integrace převedeny do režimu vnitřních hranic ve společenství. Je třeba si uvědomit, že státní hranice nezanikly a dále plní funkci suverenity státu. Česká republika vedle vnitřních hranic má nadále určené vnější hranice ve formě hraničních přechodů na mezinárodních letištích.

Činnost bezpečnostních složek na úseku ochrany státních hranic podporuje rozvoj technického pokroku společnosti. Nasazení moderních technologií účelově napomáhá k dosažení cílů kladených na vnitřní bezpečnost státu. Nasazení technických prostředků je realizováno například pořízením speciální monitorovací techniky, pořízením moderních dopravních prostředků, ale zároveň výstavbou informačních systémů s implementací dostupných moderních prvků.

Důležitou částí ochrany státních hranic je personální základna, která představuje lidský faktor odpovědný za plnění úkolů a efektivní využití dostupných technologií. Pouze dobře proškolená a vycvičená personální základna má schopnost využít technické prostředky na požadované úrovni a plnit záměr efektivního využití technických prostředků. V případě chybějícího prvku kvalitní personální základny nemohou být technické prostředky naplno využity a tím není splněn plnohodnotně účel, pro který byly vybudovány.

Cílem práce je zhodnocení dostupných technických prostředků a jejich využití pro ochranu státních hranic s ohledem na účelnost nasazení a provoz, které přispívají k zajištění bezpečnosti z pohledu policejní práce.

V úvodu formuluji hypotézy, které budou v závěru práce potvrzeny nebo nepotvrzeny. Problematika formulující hypotézy je odvozena od cíle práce v oblasti výzkumu možností a dostatečném nasazení technických prostředků v rámci Policie České republiky, které slouží k zajištění bezpečnosti na vnějších hranicích a personální základny.

Hypotézy deskriptivní, relační a kauzální formulované v souvislosti s cílem práce:

- **Provozované technické prostředky ve formě informačních systémů Policie České republiky na úseku ochrany státních hranic jsou v současné době dostačující.**
- **Nasazení technických prostředků k ochraně státních hranic v historickém kontextu odpovídalo technické vyspělosti společnosti.**
- **Vnější hranice České republiky tvořené hraničními přechody na mezinárodních letištích jsou po stránce zajištění přeshraničního pohybu v procesu odbavení osob spolehlivě zajištěny.**
- **Specifické systémy EUROSUR a ENROLL plní očekávané úkoly na úseku ochrany vnějších a vnitřních státních hranic v oblasti nelegální migrace.**
- **Problematika personální základny uživatelů obsluhující a vytěžující informační systémy je plnohodnotně zajištěna po stránce výcviku, školení a dostupnosti technické podpory.**

Pro naplnění cíle práce a potvrzení nebo nepotvrzení hypotéz použiji vědecké metody ve formě dotazníku a řízeného rozhovoru. Potvrzení nebo nepotvrzení deskriptivních hypotéz podložím popisnou částí práce.

2 Technické prostředky k zajištění ochrany státních hranic v historickém kontextu

Využívané technické prostředky okazují na nepřetržitý vývoj ve snaze využití nejvyspělejších technologií v konkrétní časové ose. Nasazení technických prostředků vždy odpovídalo tehdejšímu vrcholu technického rozvoje společnosti. Nasazení prostředků odráželo aktuální potřebu na zajištění konkrétního režimu bezpečnosti a ochrany státních hranic tak jak je tomu do současnosti. Technický rozvoj civilizace nelze zastavit a s tím souvisí i jeho využití v řadě oblastí. Abychom mohli sledovat a komparovat soudobé technické prostředky, jejich účelné využití a nasazení, je třeba zmínit historický vývoj nejen oblasti použití prostředků, ale i samotný vývoj ochrany státních hranic našeho území.

2.1 Hranice v období středověku

V období středověku nelze hovořit o hranici takové, jak jí známe dnes. Tedy o průběhu pomyslné spojnice geodetických bodů v plošné aplikaci. V období středověku neexistovaly pevně vymezené hranice pomocí bodů a pomyslných čar na mapách, které známe ze soudobých mapových listů a terénního značení. V počátcích určení území byly hranice vymezeny pouze orientačně pomocí hraničních pásů. Hranice mezi dvěma útvary tvořily hraniční pásy lesů, pohoří, řek nebo jiných významných a specifických přírodních útvarů. Hraniční značení v jakékoliv uměle vytvořené formě neexistovalo. Obyvatelstvo zejména v příhraničních oblastech nemělo tušení, kde hranice prochází. Zpravidla jedno území končilo osadou a druhé začínalo osadou sousední. Takto vznikaly větší části tak zvaného „území nikoho“. Nejednalo se pouze o prostory mezi osídlenými osadami jednotlivých panství, území nikoho byly často pásy lesů a pohoří. Nejednoznačné vymezení průběhu hranice mělo za následek mnoho sporů mezi mocenskými celky. V tomto období hovoříme spíše o hranici mocenské nebo pozemkové oproti vymezení hranice jakou známe dnes.

V průběhu času dochází v rámci kolonizace území k zužování hraničního pásu tvořeného zpravidla výše zmíněným územím nikoho. Zde se objevují první primitivní vymezení území odvozené potřebou vyznačení přesného průběhu hranice v terénu. Primitivní vyznačení bylo přirozené za využití popisu přírodních útvarů, například vrcholu kopce, údolím řeky. Postupem času se počíná s umělým vyznačením za pomoci značek. K primitivnímu značení patřilo tak zvané „plecování“ hranice které tvořily umělé zářezy, záseky na stromech nebo skalách. Dále k plecování patřilo i skládání kamenů na sebe nebo skládání dříví do určitého tvaru.¹

V období středověku se vytváří první hraniční přechody, ovšem nelze hovořit o hraničním přechodu, který známe z dnešní doby. Středověký hraniční přechod byl tvořen převážně vymýcenou cestou neprostupným pralesem mnohdy přes horské průsmyky, pralesy a údolí, po kterých vedly kupecké trasy a významné komunikace. Po těchto stezkách cestovali kupci, ale také zároveň sloužily k přesunu vojsk. Do českého království se vstupovalo hraničními pralesy přes vymýcené přechody, na jejichž koncích byly před vstupem do země zemské brány, zahrnující na některých exponovaných obchodních cestách prvotní celnice. O ozbrojenou bezpečnost těchto stezek převážně využitých k pohybu zboží se staraly strážišťe a strážní hrady. Tento ochranný hradní systém byl doplněn přírodní hradbou hor a v té době neproniknutelných lesů po většině obvodu království.

2.2 Hranice přibližně od 16. století po novověk

Rozvojem státních celků v geopolitickém členění se přechází od pohraničních pruhů popsaných v předchozí kapitole k bodovému lineárnímu vyznačení hranice. Nejstarší dochovaný hraniční mezník na našem území je z roku 1544. Hraniční mezníky byly součástí lineární hranice vytýčené pomocí bodů. Toto období bylo

¹ ŠMÍDA, Zdeněk. *Vývoj českých státních hranic*. Praha: Fortuna, 2016, s 11. ISBN 978-80-7373-131-1.

počátkem systematického a umělého komplexního vytýčení průběhu zemských hranic. V počátcích lineárního značení se mezníky opracovávaly z kamenů umístěných přímo v terénu zatím bez demarkace. V místě, kde významný kámen nebo skála vhodně označovala reliéf terénu, použila se k otesání a vyznačení průchodu linie hranice. Mezníky v tomto období měly mnoho podob. Jednalo se o prosté hrubé otesané nepravidelné kameny s vytesaným hraničním křížkem až po ručně precizně tesané a zdobené zemské kameny.²

Hraniční mezníky a průběh linie hranice bylo potřeba v této formě udržovat a kontrolovat. Údržbou se zabývali strážci hranic příslušné lokality například Chodové nebo Portáši. Dále vojáci a příslušníci odpovědných úřadů. Systematickým vývojem zemských hranic dochází ke vzniku orgánů veřejné moci s přiděleným právem k řešení hraničních sporů a dalších spojených problematik. Zpravidla se jednalo o pověřeného a k výkonu pravomocí určeného komisaře z řad vrchnosti. Mezinárodní a náročné politické spory řešili a o tehdejším průběhu hranice rozhodovali panovníci.

Souvislé práce na hranici byly v intenzivní a metodicky propracované formě zavedeny až za vlády Marie Terezie (období vlády v letech 1740 – 1780). Práce probíhaly průběžně a periodicky na západní hranici s Bavorskem a severní hranici se Saskem. Na hranici s Lužicí a Slezskem práce probíhaly pod vlivem aktuálního vývoje mezinárodních smluv a politické situaci. Ve výkonu správy hranic pokračoval nástupce Marie Terezie, Josef II (období vlády 1780 – 1790). Nutno uvést tento významný milník spojený s hraničními pracemi, neboť od této doby probíhá kontinuálně až do současnosti. Práce na hranicích byly koordinovány s průběhem pozemkové reformy a spuštěním geodetického vyměřování pozemků v rámci císařského stabilního katastru v Rakouské monarchii.³

Země koruny české byly v této době součástí Rakouské, později Rakousko – Uherské monarchie a práce na státních hranicích byly postupně rozvíjeny jak po stránce technické a dokumentační, tak po stránce typizované a unifikované

² ŠMÍDA, Zdeněk. *Vývoj českých státních hranic*. Praha: Fortuna, 2016, s. 11-12. ISBN 978-80-7373-131-1.

³ ŠMÍDA, Zdeněk. *Vývoj českých státních hranic*. Praha: Fortuna, 2016, s. 77-90. ISBN 978-80-7373-131-1.

s cílem vytvoření jednotných postupů prací na tehdy monarchistické hranici. Zemské hranice v této době plnily hlavní cíl vymezení celního prostoru úzce související s pohybem zboží. Pohyb osob nebyl v tomto období významně sledován, ale s narůstajícím přeshraničním pohybem osob a zboží se zavádějí na počátku první podoby cestovních dokladů a první povolení ke vstupu na území jako předchůdce dnešních víz.

2.3 Státní hranice Československa v roce 1918-1945

Vznik československé republiky 28. října 1918 znamenal pro vytvoření a nové vytýčení průběhu státních hranic významný historický bod. Po rozpadu Rakousko - Uherské říše nebyly státní hranice stanoveny ihned, jak by mohlo být předpokládáno. Tvorba průběhu nových státních hranic byla dílem několika mezinárodních smluv, souvisejících s Pařížskou mírovou konferencí v roce 1919. Dílčí významnou historickou událostí související s tvorbou státních hranic ČSR byla Versailleská smlouva dne 28. června 1919. Obsahem této smlouvy bylo uznání nezávislosti Československé republiky sousedním Německem a odstoupení jižní části hornoslezského okresu Ratiboř – Hlučínsko. Dále se Německo zavázalo na dobu 99 let poskytnout svobodná pásma v přístavech Hamburk a Štětín. Zároveň se Československá republika zavázala k přijetí opatření do budoucna, která vítězné mocnosti opravňují k ochraně menšin na území ČSR. Toto ustanovení, definované článkem 86 Versailleské smlouvy bylo později využito při jednání mezi ČSR, Francií a Velkou Británií v otázkách řešení národnostní menšiny Němců na území ČSR v roce 1938. Další významná smlouva s ohledem na průběh státních hranic, byla konána dne 10. září 1919 mezi Československem a Rakouskem o uznání vzniku Československé republiky a její svrchovanosti a odstoupením dolnorakouských území Vitorazska, Valticka a Dyjské oblasti. Zároveň byla uznána nedotknutelnost Československé republiky. Hranice s Maďarskem byla ošetřena Trianonskou smlouvou ze dne 4. června 1920. Další územní části jako například Těšínsko a Spiš byly řešeny rozhodnutím Rady vyslanců dne 28. července 1920. Výše uvedené smlouvy, určující

odstoupené území a dohody o státních hranicích se staly ve formě přijatých zákonů součástí právního řádu nově vzniklé ČSR.^{4 5}

Dokumentování celého průběhu státní hranice Československa bylo zahrnuto do Séverské smlouvy uzavřené dne 10. srpna 1920. Za zmínění stojí skutečnost, Ústava ČSR, která vymezuje Československou republiku, ve formě demokratického státu s prezidentem v čele, byla schválena Národním shromážděním až 29. února 1920. Je tedy nutno poznamenat, že tvorba a vznik státní hranice nebyl definován vznikem Československé republiky 28. října 1918, ale téměř až o dva roky později na základě mezinárodních jednání a ratifikaci smluv zajišťující území státu a průběh hranice.

Systém ochrany státních hranic od vzniku ČSR byl kontinuálně zajištěn finanční stráží. Zavedení a složení finanční stráže z období Rakousko - Uherské monarchie bylo zachováno a v roce 1919 byla rozdělena na dvě hlavní části. První byla „Finanční stráž pohraniční“ a finanční stráž s názvem „Důchodková kontrola“. Finanční stráž pohraniční analogicky zjišťovala ochranu státní hranice a další práce na hranicích, důchodková kontrola zajišťovala dohled nad dodržováním finančních zákonů ve vnitrozemí. Obě složky finanční stráže podléhaly Ministerstvu financí. K povinnostem při výkonu služby finanční stráže patřila významnou měrou strážní služba související s ostrahou hranic, kontrolní a pátrací služba spojená především s finančními skutky a v případě potřeby spolupráce na potírání deliktů v ne-důchodkové oblasti.⁶

Policejní sbor, který zejména ve dvacátých letech zaznamenal vznik nových úřadů podle potřeby pro zajištění veřejného pořádku v regionech, se do ochrany státních hranic zapojoval velice zřídka. Rozhodně se nejednalo o trvalou formu výkonu služby nebo systematickou stálou službu na úseku státních hranic.

⁴ ŠMÍDA, Zdeněk. *Vývoj českých státních hranic*. Praha: Fortuna, 2016, s. 93-110. ISBN 978-80-7373-131-1.

⁵ LIŠKA, Vladimír. *Vznik Československa 1918: fakta, mýty, legendy a konspirace*. 2. vydání. Praha: XYZ, 2019. ISBN 978-80-7597-390-0.

⁶ KOLÁŘ, Ondřej. *Státní pořádkové složky na Chebsku v době první Československé republiky*. Praha: Academia, 2016. První republika, s. 24-25. ISBN 978-80-200-2617-0.

Četnictvo bylo již v době vzniku ČSR reorganizováno a vznikla funkce generálního velitele četnictva, jehož jmenoval do funkce prezident republiky. Byla vytvořena struktura vedení na úrovních zemských velitelství, četnických oddělení a četnických okresních velitelství. Četnická okresní velitelství byla vytvořena na základě rozdělení tehdejších policejních okresů republiky. Četnictvo nevykonávalo na počátku vzniku ČSR soustavou ochranu státních hranic a nebylo vytvořeno žádné specializované oddělení, které by se touto problematikou zabývalo. Od roku 1932 vznikají četnické pohotovostní oddíly, které jsou vybaveny motorovými vozidly a v tomto období se již začínají podílet na udržení veřejného pořádku v příhraničních oblastech v souvislosti s vyhrocující se situací mezi německými a českými obyvateli. Později v roce 1935 byla vytvořena četnická letecká hlídka, která podléhala Ministerstvu vnitra. Část příslušníků této letecké hlídky byli vojáci, kteří byli zařazeni pod působnost Ministerstva obrany. Četnické pohotovostní oddíly a četnická letecká hlídka se významně podílely na ostraze pozemního a vzdušného prostoru v blízkosti státních hranic. Tato činnost a vymezení služby se udrželo až do roku 1936. Technické prostředky zaznamenaly významný vzestup v souvislosti s globálním technickým rozvojem společnosti. V tomto období od osobní výstroje a výzbroje příslušníků složek se dostáváme až k tehdejšímu technickému vrcholu - letectví a to ve formě využití letadel určených k hlídkové službě ozbrojeného sboru.⁷

23. října 1936 v souvislosti s vypjatou situací v sousedním Německu, ve kterém se od roku 1933 dostává k moci nacistická moc, byla vytvořena Stráž obrany státu (SOS). Jejím úkolem bylo zajištění přímé ochrany Československa v oblasti finanční respektive konkrétně celní oblasti a zajištění neporušitelnosti celistvosti a suverenity území. Stráž obrany státu tvořili příslušníci četnictva, státní policie, Finanční stráž a dále doplnění vojenskými záložníky. SOS nebyla samostatnou ozbrojenou složkou, ale seskupením více složek státu pod jednotné velení s vymezenými úkoly v oblasti státních hranic. Četnictvo, policie, Finanční stráž nadále souběžně plnily své úkoly ve svěřené působnosti. Velení složek SOS bylo dislokováno podle stavu aktuální bezpečnostní situace v exponovaných

⁷ KOLÁŘ, Ondřej. *Státní pořádkové složky na Chebsku v době první Československé republiky*. Praha: Academia, 2016. První republika, s. 27-20. ISBN 978-80-200-2617-0.

oblastech. SOS byla zrušena nařízením protektorátní vlády dne 21. prosince 1939. Ostrahu a ochranu hranic přebírá Německá říše s bezpečnostními složkami začleněnými do protektorátního uspořádání bývalé ČSR. Ostrahu protektorátních hranic provádělo protektorátní četnictvo a Finanční stráž vedené protektorátní vládou a podřízenými útvary. Setrvalý stav v protektorátním zřízení ostrahy nebyl změněn až do konce druhé světové války.⁸

V období první republiky již zaznamenáváme významný počátek využití v té době nejmodernějších technických prostředků k ochraně státních hranic. V roce 1932 vznikají Pohotovostní oddíly četnictva vybavené motorovými vozidly a autokary, dále od roku 1935 počalo využití letecké techniky pro systematické pozorování úseků státní hranice a nesmíme opomenout ani osobní výstroj a výzbroj ozbrojených složek působících na státní hranici. Hlídky SOS tvořené příslušníky Finanční stráže, četnictva a armády jsou vybaveny lehkými kulomety vzor 27 české výroby, které byly tehdy špičkovými zbraněmi své kategorie vyvážené například do Velké Británie a později licenčně vyráběné v Jugoslávii. Kromě vozidel a autokarů pro rychlý přesun mužstva se v hojně míře využívalo pro přesun hlídek jezdeckých koní.⁹

2.4 Státní hranice v období 1945 – 1948

Po ukončení druhé světové války došlo k obnově státních hranic ČSR a v poměrně krátké době ke zvýšení potřeby zajištění ostrahy hranic proti nelegálnímu pohybu osob přes hranice. Nejčastější riziko nelegálního přechodu hranic bylo u osob začleněných do různých odbojových skupin sympatizujících s německou říší. Nacistická moc byla sice poražena a hitlerovské Německo kapitulovalo, ovšem řada fanatických bojových skupin dále sympatizovala a

⁸ KOLÁŘ, Ondřej. *Státní pořádkové složky na Chebsku v době první Československé republiky*. Praha: Academia, 2016. První republika. S. 42-49. ISBN 978-80-200-2617-0.

⁹ MIKEŠ, Pavel. *Hranice v průběhu století: vydáno k 100. výročí zákonné úpravy státních hranic Československé republiky a České republiky*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 2021. ISBN 978-80-11-00627-3.

uplatňovala nacistickou propagandu. Tyto skupiny se snažily proniknout přes území našeho státu především z Polska a oblastí Ukrajiny do západní zóny, která byla dislokována na území Bavorska. Hlavní trasa těchto skupin, se snahou proniknout přes republiku vedla přes oblast Šumavy a Českého lesa. Tehdejší nastupující vládní režim s ministerstvem vnitra vedeným Václavem Noskem, si uvědomoval nebezpečnost přechodů a vytýčil cíl ve formě účelného zabránění přesunu skupin osob do Bavorska a jejich likvidaci na území Československa. Skupiny, označené za diverzní, byly velice dobře vyzbrojeny automatickými zbraněmi, samopaly a kulometry německé ale i ruské výroby, ručními obrannými a útočnými granáty včetně ženijních prostředků a trhavin k diverzním sabotážním akcím. Některé skupiny na své transportní trase ničily strategické cíle, například železniční a silniční mosty, sklady potravin a ohrožovaly komunikace. V neposlední řadě narušovaly činnosti bezpečnostních složek a přímo ohrožovaly bezpečnost obyvatel. Přejed přes hranice směrem do Bavorska byl na počátku zavedeného systému střežení úseků po ukončení války na určitou dobu poměrně snadný. Složky Finanční stráže a armády zajišťující střežení státních hranic, poukazovaly na zvýšený pohyb závadových nebezpečných skupin především v českém pohraničí na západní části státní hranice a na nárůst realizace sabotážních akcí na infrastruktuře ve formě ničení strategických cílů. Hlavním cílem diverzních akcí bylo vytvoření materiálních škod, škod na infrastruktuře nebo násilné vynucení přechodu hranic do Bavorska. Navíc určité skupiny osob v poměrně velkém množství pronášely přes hranice cenné zboží a hodnotné statky.

V této krátké počáteční době vykonávala ostrahu v úseku hranic armáda a Finanční stráž, kterou měl doplňovat Pohotovostní pluk 1 Národní bezpečnosti (PP 1 NB). Státní četnictvo bylo již od 17. dubna 1945 na základě schválené výstavby nového bezpečnostního aparátu transformováno do Sboru národní bezpečnosti. Tehdejší velení ozbrojených složek státu si uvědomovalo vážnost situace a bylo započato formování Pohotovostního pluku 1 Sboru národní bezpečnosti, což byla jedna ze tří direktiv schválených zásad výstavby nového bezpečnostního aparátu. Nábor do nově zavedeného pohotovostního pluku organizovala již částečně Komunistická strana Československa, která začala s kádrováním uchazečů s

cílem postavit do řad PP 1 NB pouze ideově a kádrově prověřené osoby. Do PP 1 NB mimo jiné vstoupily příslušníci z řad četnictva a finanční stráže. Výběr byl velice přísný a na počátku z 8000 nových uchazečů bylo vybráno málo přes 1700 osob.¹⁰ Cílem náborů bylo oslovit ozbrojenou část občanů. K přijetí do PP 1 NB se hlásilo velké procento mladých mužů ve věku 18 až 25 let, což pro kádrový systém již v té době vlivné KSČ, představovalo veliký potenciál ideově lehce ovlivnitelných osob. Vstupu do PP 1 NB tehdy ještě nebránilo sympatizování s jinou politickou stranou, než byla KSČ, například Národní socialistická strana. Tato situace trvala až do rozpuštění PP 1 NB 1. července 1946. Nově reorganizovaným útvarům nastupujícím po PP 1 NB se stává Pohraniční útvar 9600 SNB. Po únorovém převratu v roce 1948 a převzetí plné moci ve státě Komunistickou stranou Československa, došlo u Pohraničního útvaru 9600 SNB k čistkám, které znamenaly odchod do civilu nebo převelení pro příslušníky jiného politického smýšlení než požadovalo vedení KSČ.¹¹

Pohotovostní pluk 1 NB, pozdější Pohraniční útvar 9600 byl po celou dobu tří let v neustálém bojovém střetu s diverzními nacistickými skupinami a zbytky Werwolfu, skupinami Hitlerjugent a jednotek tvořených bývalými příslušníky SS. Nevyhnul se ani střetům s jedinci, kteří se snažili těsně před únorem 1948 odejít z Československa a vyvézt devizové prostředky, cenné hmotné statky a kompromitující nebo špionážní materiály. Navíc ze strany vysídleného obyvatelstva v letech 1945 až 1946 do Německé spolkové republiky, docházelo k návratu pro své blízké osoby, které setrvaly na území Československa a současně k návratům za účelem vyzvednutí ponechaného movitého majetku, cenností a uschovaných zbraní pečlivě ukrytých před odsunem.¹² Můžeme tedy sledovat stav, ve kterém se převážně západní hranice s Bavorskem stala velice

¹⁰ PULEC, Martin. *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek: Seznamy osob usmrcených na státních hranicích 1945-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. Sešity (Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR), s.15–37. ISBN 80-86621-18-9.

¹¹ PULEC, Martin. *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek: Seznamy osob usmrcených na státních hranicích 1945-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. Sešity (Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR), s. 15-24. ISBN 80-86621-18-9.

¹² MIKEŠ, Pavel. *Hranice v průběhu století: vydáno k 100. výročí zákonné úpravy státních hranic Československé republiky a České republiky*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 2021. ISBN 978-80-11-00627-3.

exponovanou a nebezpečnou oblastí a bylo jí nutno na tehdejší podmínky odpovídajícím způsobem zabezpečit. Na ostatních hranicích nebyla situace takto výrazně exponovaná, klid zde zdaleka nebyl. Skupiny Banderovců v letech 1945 až 1947 neustále svými nájezdy plenily části východoslovenského pohraničí. Pozdějším zaměřením těchto skupin byl přechod z Polska na západ přes Československo. Situace byla vážná natolik, že vedla ke vzniku nového pluku s názvem „Slovensko“ se sídlem v Popradě¹³ při útvaru 9600 SNB, který pomohl armádě a finanční stráží velice intenzivní silou řešení paralyzovat a zneškodnit skupiny Banderovců snažících se probít do západního Německa.

Technické prostředky nezaznamenaly v tomto období téměř žádný rozvoj. Pohotovostní pluk 1 NB používal motorová vozidla, která zůstala na území státu po ukončení druhé světové války, české a v hojném počtu německé výroby. Udržení provozu těchto vozidel byl s ohledem na nedostatek náhradních dílů značně komplikovaný. Značně bylo vyžíváno koní pro dopravu týlového materiálu a koní pro jezdeckou službu hlídkami. Kapesní svítilny, dalekohled a krátká nebo dlouhá automatická palná zbraň byly ve většině případů jediným technickým prostředkem bezpečnostních složek působících na státní hranici.

2.5 Státní hranice v období 1948 – 1989

Politickým převratem 25. února 1948 Komunistická strana Československa plně přebírá zcela vládní moc na území státu. Vliv nové vládnoucí strany a komunistické ideologie se ihned začne promítat do orgánů veřejné správy počínaje ministerstvem vnitra. V roce 1948 stále působí na ochranu státních hranic Pohraniční útvar 9600 a začínají být znatelné kádrové čistky a odchody nepohodlných a jinak politicky smýšlejících osob. Kádrová politika prostoupila do všech součástí státní moci a byla velice důsledně aplikována již od svého počátku.

¹³ VANĚK, Pavel. *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008, s. 21. ISBN 978-80-87211-08-3.

Ochrana státních hranic probíhala způsobem zavedeným před únorovými událostmi roku 1948. Technické prostředky zaznamenaly rozšíření o velice kontroverzní vybavení a předměty vojenského charakteru s cílem zajistit zcela neprůchodnost západní části hranice s Německem a Rakouskem. Nárůst ilegálních přechodů státních hranic a jejich obtížné střežení pouze hlídkováním inicioval výstavbu ženině technických zabezpečení (ŽTZ) na státních hranicích. Tento pojem v sobě zahrnoval různé způsoby technických zařízení v terénu, které měly za úkol zesílení ochrany a obrany státních hranic. Cílem využití ŽTZ bylo znesnadnění postupu prchajících osob a usnadnění taktického postupu hlídek pohraniční stráže. Vedlo ke včasnému odhalení postupu narušitele směrem ke státní hranici, určení směrů pohybu, indikaci pohybu a dále umožnilo možnost skrytého nebo neskrytého pozorování průběhu hraničního pásma. ŽTZ bylo budováno od roku 1951 na celém úseku západní hranice s Německem a Rakouskem, nejprve ve vybraných značně exponovaných úsecích s přechody státní hranice.

Povšimněme si textu v dostupných literaturách k dané tématice, ve kterých se význam ochrany přenáší do jiného pojmosloví a to do obrany státních hranic. Termín obrana státních hranic lze zaznamenat v tehdy platných zákonných a podzákonných normách a v příručkách velitelů pohraniční stráže.¹⁴

Významným a nejznámějším ženině technickým zabezpečením byl drátěný zátaras (DZ). S jeho výstavbou se započalo ihned na začátku roku 1951 a byl budován ve dvou provedeních. Jednalo se o provedení jednostěnného nebo třístěnného zátarasu s doplněním půdního kontrolního orného pásu. Výstavba drátěného zátarasu byla dokončena v roce 1952. Současně v roce 1952 byl u provedení třístěnného drátěného zátarasu střední zátaras doplněn nástražnými vodiči s elektrickým vysokým napětím. V roce 1954 došlo k úpravě, při které byl tento střední zátaras rozdělen na úseky, které umožnily sledovat narušení

¹⁴ PULEC, Martin. *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek: Seznamy osob usmrcených na státních hranicích 1945-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. Sešity (Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR), s. 93-107. ISBN 80-86621-18-9.

konkrétního úseku. V roce 1955 byl tento systém indikace dokončen a umožnil oznámení signálem a na příslušné úsekové rotě vyhlásit poplach, dále umožnil určit místo narušení zátarasu. Do drátěného zátarasu se umísťovaly klamné vodiče. Vodiče vysokého napětí byly připojeny přímo na elektrický transformátor o napětí 2000 – 6000 Voltů.¹⁵

Tento systém ochrany státní hranice byl označen názvem EZOH (elektrické zařízení k ochraně hranic). Napájení úseků zajišťovaly transformátory na rotách. Transformátorový objekt obsahoval rozvodnou desku pro vypnutí celého úseku a zároveň kontrolní signální klapky indikující narušení DZ. Zařízení vyhodnocovalo zkrat mezi vodiči a zároveň jejich přerušení. Kontrola neporušenosti EZOH byla zároveň vyvedena signalizací na dozorčí stanoviště roty.

Doplňujícím technickým prostředkem bylo rozmístění pěchotních min v trasách zjištěných hlavních postupů narušitelů. Minové zajištění ochrany bylo realizováno přibližně v letech 1952 až 1957. Míny pokládali příslušníci pohraniční stráže (PS) speciálně vyškolení k tomuto úkolu. O umístění min se vedla dokumentace. Míny byly aktivovány přetržením nebo tahem nástražného drátku. Další provedení odpálení bylo pomocí elektrického proudu za pomoci nášlapných zařízení umožňující spojení elektrického obvodu vedoucího do rozněcovače. Míny byly umístěny v dřevěných nebo betonových obalech pro zvýšení účinku a kladly se pod povrch nebo na povrch terénu.

Použité míny odpovídaly vojenskému typu pěchotních min PP-Mi-B a PP-Mi-D zdokonalené dle Směrnice pro zřizování minových pásů u Pohraniční stráže a jejich udržování a odminování, vydanou Hlavní správou Pohraniční a

¹⁵ PULEC, Martin. *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek: Seznamy osob usmrcených na státních hranicích 1945-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. Sešity (Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR), s. 94 ISBN 80-86621-18-9.

Vnitřní stráže MNB jako příloha k RVPVS ze srpna 1953. Další typy min používané do minových pásů byly miny PP-Mi-N pro rozněcovač typu TA.^{16 17 18}

Minové zajištění ochrany státní hranice se neosvědčilo a od poloviny 50-tých let jsou některé úseky odminovány. Důvodem byla vysoká nespolehlivost inicializace a účinků a dále samovolné iniciace min a zranění příslušníků PS.

Od roku 1965 začíná výstavba signální stěny označené U-60 v nových trasách v terénu s umístěním 150 až 200m od průběhu státní hranice. Původní vedení úseků drátěného zátarasu bylo demontováno a postupně rušeno. Signální stěna U-60 v průběhu doby doznala modernizací na typ U-70 a U-80. Původně před vybudováním signální stěny poblíž průběhu státní hranice byla využívána v týlu pohraničních rot ve směrech předpokládaného pohybu narušitelů směrem k hlavnímu zátarasu tvořeného prostředkem EZOH.

Signální stěny byly obdobně jako zařízení drátěných zátarasů EZOH doplněny kontrolním orným pásem o šíři 15 metrů, pro zjištění směru postupu narušitele a šíří 3 až 4 metry bezprostředně u signální stěny k určení místa jejího narušení.

Nedílnou součástí ochrany státní hranice bylo komunikační spojení s rotou. Do 50-tých let nebylo prakticky možné rychlé spojení hlídky s rotou. Zajištěno bylo postupem času telefonicky, pomocí speciálních telefonních pojítek, které bylo možné podle potřeby připojit na vybudované telefonní vedení vedené vzdušně často ve stromových porostech nebo na vnějším ochranném plotu signální stěny. Na kmenech stromů a sloupů byly zřízeny maskované telefonní zásuvky pro připojení pojítek. V úsecích vybavených pozorovatelnami byly telefonní přístroje umístěné na kontrolním stanovišti na vrcholu pozorovací věže. Telefonní vedení umístěné v korunách stromů bylo často poruchové a později bylo budováno telefonní vedení na impregnovaných dřevěných sloupech.

¹⁶ Hlavní správa Pohraniční a Vnitřní stráže MNB, Směrnice pro zřizování minových pásů u Pohraniční stráže, jejich udržování a odminování (1953).

¹⁷ Velitelství pohraniční stráže, Praha 9. listopad 1951, Minové pole - zřízení.

¹⁸ Archiválie k vývoji Pohraniční stráže. *Prameny zdroje podklady* [online]. Archiv bezpečnostních složek, ©2023 [vid. 15. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.abscr.cz/prameny-zdroje-podklady/dokumenty-pohranicni-straz/>.

Druhým způsobem zajištění komunikace bylo prostřednictvím rádiové sítě s použitím VKV radiostanic vojenských vzorů. Rádiové spojení bylo zahájeno v roce 1951 nejprve na úrovni velitelství. Od roku 1969 bylo zahájeno plošné rádiové spojení pohraničních rot soustavou plošného radiotelefonu typu TESLA VXW.

Počátkem sedmdesátých let byly před signální stěnou budovány ochranné ploty, pro zajištění ochrany signální stěny proti zvěři pro odstranění častých planých poplachů, které tato zvěř způsobovala. Signální stěny byly v tomto období dále doplněny prvky proti podhrabání v podobě umístění betonových panelů v ose drátěné stěny. Součástí technických prostředků zajištění ochrany státních hranic byla obrana rot PS a nově umísťované hlídkové signalizační prostředky. Obranu rot tvořily zemní okopy a kryty pro kruhovou obranu v případě ozbrojeného napadení roty. Okopy byly provedeny pro stojícího střelce, tedy s hloubkou přibližně 1,7 metru a okopy pro umístění těžkých kulometů. Obranu roty dále tvořily spojovací, týlové a palebné kryty.

Hlídkové signalizační prostředky představovaly technické zařízení, které hlídka nosila u sebe a dále stacionární osvětlovací prostředky. Hlídky používaly kapesní svítilny a dalekohledy. Osvětlovací prostředky tvořily pevná stanoviště s osvětlovací technikou, světlometry, lampy, osvětlovací pásy. Mobilní osvětlovací prostředky byly umístěny na vozidlech v podobě otočných reflektorů. Osvětlovací prostředky se rozmísťovaly před a za signální stěnou. Rozmístění osvětlovacích prostředků bylo určováno podle exponovanosti úseku narušiteli.

Problematika ochrany pozemních komunikací, které byly nedílnou součástí ŽTZ byla rovněž zajištěna a v praxi zabezpečena účinným způsobem.¹⁹ Nepoužívané komunikace vedoucí ke státní hranici byly překopány, na ostatní byly umístěny ocelové ženíjní zátarasy v provedení ježků nebo jehlanců proti mobilní technice, okolní otevřený terén, který umožňoval jízdu automobilu, byl doplněn rovněž

¹⁹ PULEC, Martin. *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek: Seznamy osob usmrcených na státních hranicích 1945-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. Sešity (Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR), s. 100. ISBN 80-86621-18-9.

železobetonovými jehlanci. Některé úseky byly zajištěny například závaly nebo zatopením.

Komunikace využívané pro civilní provoz byly pouze součástí hraničních přechodů, přes které vedly. Na těchto komunikacích bylo nutné zavést opatření proti násilnému překonání vozidlem. Z tohoto důvodu byly vybudovány systémy závor a ochranných stanovišť opatřenými krytými střílnami. Cílem systému závor bylo vytvoření dostatečného operačního prostoru mezi signální závorou na vstupu do prostoru přechodu z první přístupové komunikaci, celním prostorem a uzavírací závorou umístěnou na státní hranici. Okolo závor byly umístěny další ženíjní prostředky zabraňující pohyb vozidel a ocelové jehlance pro možnost navalení před závoru pro zesílení odolnosti.

Signální závory byly budovány v provedení „těžkého typu“ a v jejich okolí byla vybudována palebná postavení pro střelce z těžkého kulometu a protipancéřových střel. V celním prostoru byl zbudován prostor pro umístění bojové techniky v podobě obrněných transportérů.

Nepostradatelnou oblast technických prostředků k ochraně státních hranic tvořil vozový park. Za uvedení pro celkový obraz stojí období roku 1951, kdy pro malé množství automobilní techniky byly využívány koně a vytvoření jezdeckých hlídek. Tažní koně byli určeni pro zajištění týlového provozu rot nebo vytváření kontrolních orných pásů a další práci. Rozmístění koňské síly na rotách PS bylo až do konce roku 1957. Počátkem roku 1952 začala obměna zastaralých automobilů tvořených zejména vozidly z konce 2. světové války za vozidla sovětské výroby GAZ, nákladní vozidla a motocykly. Používání automobilů velmi pozitivně přispělo k efektivnímu výkonu ochrany státní hranic, rychlému zásahu a zkvalitnění týlového zajištění rot.

V úseku státní hranice s Bavorskem byly pohraniční roty doplněny o těžká vojenská bojová vozidla. Důvodem bylo rozmístění vojsk NATO v příhraničním prostoru na Bavorském území.

Ve druhé polovině 70-tých let došlo k rozsáhlé modernizaci a zvýšení počtu motorových vozidel rozmístěných na pohraničních rotách. Na roty bylo přiděleno čtyři až pět osobních motorových vozidel, jedno nákladní vozidlo PV3S a dva

motocykly. Dle potřeby byly na určené roty rozmístěny vozidla UAZ a další nákladní vozidla PV3S. Vozidlo UAZ sloužilo také pro přesun bez-zákluzových kanonu. Další doplňující techniku tvořily obrněné transportéry OT64A a OT64B. Ve specifických úsecích průběhu státní hranice byly na PS přiděleny motorové čluny.²⁰

Vzdušná hranice byla zajištěna z počátku pozorováním hlídkou na tak zvaných „Vidových hláskách“ rozmístěných v hraničních pásmech. Později byly rozmístěny radarové systémy a radiolokační systémy, které tvořili protivzdušnou obranu státu (PVOS). Velice bedlivě se sledovalo narušení vzdušného prostoru cizími, ale i našimi leteckými prostředky a PVOS byla připravena efektivně zasáhnout. Vidové hlásky a prostředky PVOS spadaly pod armádní velení.

Ve sledovaném období probíhala naplno studená válka a převážně západní státní hranice ČR byly v režimu vojskové obrany. Nerozdílně na opačné straně hranice v západním světě nebyla situace o moc lepší. Západní sousedé byli z našeho tehdejšího pohledu součástí svobodného světa, ale zároveň prostorem s dislokací spojeneckých vojsk NATO, trvale rozmístěných od ukončení druhé světové války. V Bavorsku podél hranice bylo několik vojenských prostorů, které se připravovali na další hrozící válku. Pokud si připomeneme předešlé kapitoly popisující téměř volný pohyb osob, při srovnáním s obdobím let 1945 až 1989 dosáhl vývoj obrany hranic stavu neprodyšně uzavřeného pásma, ve kterém byl zakázán pohyb nepovolaných osob, a to již ve značné vzdálenosti od fyzické státní hranice.

²⁰ PULEC, Martin. *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek: Seznamy osob usmrcených na státních hranicích 1945-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. Sešity (Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR), s. 101-102. ISBN 80-86621-18-9.

3 Státní hranice v současné legislativě

Základem pro určení státních hranic jsou mezinárodní smlouvy, suverenita státu a ústavní pořádek. Pro určení státních hranic České republiky se jedná o mezinárodní smlouvy sjednané se sousedními zeměmi. Mezinárodní smlouvy jsou součástí právního řádu ČR a byly aplikovány do ústavních zákonů. Do legislativního rámce ústavního pořádku patří současně a neodlučně zákony meziválečného a poválečného období Národního shromáždění ČSR, poválečného období Národního shromáždění ČSSR, Federálního shromáždění a České národní rady.

Podle znění Ústavy České republiky je území ČR tvořeno nedílným celkem, jehož státní hranice mohou být měněny jen ústavním zákonem. Jednotlivé ústavní zákony definující státní hranici jsou uvedena níže:

- ústavní zákon č. 102/1930 Sb. z 11. 6. 1930, o úpravě státních hranic s Německem, Rakouskem a Maďarskem
- ústavní zákon č. 205/1936 Sb. z 8. 7. 1936, o úpravě státních hranic s Německem
- ústavní zákon č. 62/1958 Sb. ze 17. 10. 1958, o konečném vytyčení státních hranic s Polskou lidovou republikou - změna hranice nabyla účinnosti k 14. 2. 1959
- ústavní zákon ČNR č. 30/1974 Sb. z 9. 4. 1974, o souhlasu ke změnám hranic České socialistické republiky
- ústavní zákon č. 66/1974 Sb. z 25. 6. 1974, o změnách státních hranic s Rakouskou republikou
- ústavní zákon ČNR č. 121/1981 Sb. ze 17. 12. 1981, o souhlasu ke změnám hranic České socialistické republiky s Německou demokratickou republikou
- ústavní zákon č. 37/1982 Sb. z 31. 3. 1982, o změnách státních hranic s Německou demokratickou republikou
- ústavní zákon ČNR č. 43/1988 Sb. z 12. 4. 1988, o souhlasu ke změnám hranic České socialistické republiky na hraničních vodních tocích s Polskou lidovou republikou

- ústavní zákon č. 169/1988 z 9. 11. 1988, o změnách průběhu státních hranic na hraničních vodních tocích s Polskou lidovou republikou
- ústavní zákon č. 74/1997 Sb. z 19. 3. 1997, o změnách státních hranic se Slovenskou republikou
- ústavní zákon č. 76/2004 Sb. z 22. 1. 2004, o změnách státních hranic s Rakouskou republikou
- ústavní zákon č. 633/2004 Sb. z 25. 11. 2004, o změnách státních hranic se Spolkovou republikou Německo
- ústavní zákon č. 235/2012 Sb. z 14. 6. 2012, o změnách státních hranic s Rakouskou republikou

Poslední změnou v uspořádání státních hranic byla smlouva mezi Českou a Slovenskou republikou ze dne 4. ledna 1996 o společných hranicích, ve které se objevuje formulace definice pojmu státní hranice.

Rozbor definice státní hranice a vymezení hraniční čárou.

Státní hranice jsou podle ustanovení § 2 odst. 1 věty první zákona č. 312/2001 Sb., o státních hranicích, vymezeny jako „výsostné území České republiky oddělené od území sousedních států jak na zemském povrchu, tak svislým směrem ve vzdušném prostoru i pod zemským povrchem, v nadzemních i podzemních stavbách a zařízeních.“²¹ Zákonná definice státních hranic vychází ze skutečnosti, že státní hranice oddělují od sebe sousední suverénní státy. Děje se tak ve třech rovinách – na suchozemském prostoru, nad zemí (což má význam pro letectví) a pod povrchem země (praktické uplatnění při hornické činnosti v blízkosti hranic). Definice připomíná rovněž nadzemní a podzemní zařízení a stavby – hraniční mosty, rozhledny nebo tunely a jeskyně vedoucí přes státní hranice.

Definice státní hranice vymezuje pojem hraniční čára. Ustanovení § 2 odst. 3 zákona č. 312/2001 Sb. definuje čáru státních hranic jako „souvislou množinu bodů, které určují průběh státních hranic na zemském povrchu a jejichž polohu lze

²¹ Zákon č. 312/2001 Sb. Zákon o státních hranicích a o změně zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státních hranicích), §2 odst. 1.

určit z hraničního dokumentárního díla.“²² Souvislou množinou bodů zákon vymezuje celou délku státních hranic České republiky. Bodem ze souvislé množiny je místo, kterým státní hranice prochází. Polohu takového místa lze určit a zakreslení bodu lze spatřit v hraničním dokumentárním díle.

²² Zákon č. 312/2001 Sb. Zákon o státních hranicích a o změně zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státních hranicích), §2 odst. 2.

4 Činnost subjektů veřejné správy na úseku správy státních hranic České republiky

Úsek správy státní hranice mají svěřeny do působnosti Ministerstvo vnitra a Zeměměřičský úřad. Další orgány veřejné správy nejsou přímo oprávněnými institucemi k výkonu správy státních hranic, ale úzce v problematice ochrany hranic spolupracují. Svoji působností zasahují do činnosti jiných orgánů.

Ministerstvo vnitra je na základě kompetenčního zákona podle ustanovení § 12 odst. 1 písm. j) zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky²³, ústředním orgánem státní správy na úseku státních hranic. Hlavní výkony správy na státní hranici je vyměřování a udržování průběhu státní hranice. Vedení dokumentárního díla, zřizování a uzavírání popřípadě změny charakteru hraničních přechodů.

Organizační struktura Ministerstva vnitra zahrnuje působnost na úseku státních hranic do Oddělení státních hranic, zařazené do Odboru všeobecné správy.

Úkoly Ministerstva vnitra na úseku státní hranice jsou vyjmenovány v zákoně č. 312/2001 Sb., o státních hranicích. Hlavní taxativní vyjmenování nalezneme v ustanovení §8. Ministerstvo vnitra při správě státních hranic mimo jiné zabezpečuje vytyčování, vyznačování, zaměřování a údržbu vyznačení průběhu státních hranic s výjimkou zeměměřičských činností, zabezpečuje údržbu hraničního pruhu a volné kruhové plochy, spravuje hraniční dokumentární dílo, zabezpečuje činnost hraničních komisí, koordinuje činnost státních orgánů ve věcech týkajících se správy státních hranic, vyjadřuje se ke stavbám, technickým a jiným opatřením na státních hranicích nebo v jejich bezprostřední blízkosti, poskytuje náhradu za majetkové újmy nebo za omezení využívání nemovitosti vzniklé v souvislosti s výkonem správy státních hranic, vykupuje pozemky jež mají být na základě změn státních hranic předány sousedním státům, vydává průkazy a vede evidenci osob, kterým byl vydán průkaz k výkonu činnosti na státních

²³ Zákon č. 2/1969 Sb. Zákon České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky.

hranicích, zabezpečuje umístění zařízení upozorňujících na průběh státních hranic a je dotčeným orgánem státní správy v územním a stavebním řízení.

Obrázek 1 - Fotografie hraničního značení s využitím přírodního objektu. Situace značení státní hranice České republiky a Polska v úseku mezi Sněžkou a Luční boudou, (Červenec 2022, foto autor).

Od základních úkolů dle ustanovení §8 jsou na úseku státních hranic vykonávány další úkoly, které stanovují zpravidla mezinárodní smlouvy se sousedními státy, vnitřní předpisy a směrnice Ministerstva vnitra a další zákonné normy. Ministerstvo vnitra má ze zákona pravomoc pro jmenování hraničních zmocněnců a pravomoc vést archivní služby spojené se správou státních hranic.²⁴

Zeměměřický úřad působí na úseku odborného zajištění měření a dalších technických prací na státních hranicích. Ministerstvu vnitra je kompetenčním zákonem udělena pravomoc ve vztahu ke státním hranicím ve formě vrchnostenské a právní. Technické provedení správy státních hranic jsou svěřeny Zeměměřičskému úřadu. Zeměměřický úřad prostřednictvím Oddělení státních hranic, plní úkoly výkonu správy na státních hranicích. Oddělení státních hranic je zařazeno pod Odbor geodetických základů.

²⁴ Zákon č. 312/2001 Sb. Zákon o státních hranicích a o změně zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státních hranicích).

Obrázek 2 - Fotografie hraničního značení s využitím umělých hraničních znaků. Situace značení státní hranice České republiky a Polska v prostoru Masarykovy chaty nedaleko kóty Šerlich v Orlických horách, (Září 2021, foto autor).

Oprávnění neboli kompetence Zeměměřického úřadu²⁵ nalezneme v ustanovení §3a písm. g) zákona č. 359/1992 Sb., o zeměměřických a katastrálních orgánech, provádí zeměměřické činnosti na státních hranicích v dohodě se správcem dokumentárního díla státních hranic. Obsahem zákonného zmocnění k provádění zeměměřických činností na státních hranicích je současně v zákoně o státních hranicích v ustanovení §8 písm. a), jak bylo uvedeno výše u kompetencí Ministerstva vnitra.

²⁵ Zákon č. 359/1992 Sb. Zákon České národní rady o zeměměřických a katastrálních orgánech.

Obrázek 3 - Fotografie hraničního značení s využitím umělých hraničních znaků. Situace značení státní hranice České republiky a Polska na vrcholu kóty Sněžka, (Červenec 2022, foto autor).

Činnosti Katastrálního úřadu vymezuje ustanovení §3 odst. 1 zákona č. 200/1994 Sb., o zeměměřictví a o změně a doplnění některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, jako činnosti při budování, obnově a údržbě bodových polí, podrobné měření hranic územně-správních celků a nemovitostí a dalších předmětů obsahu kartografických děl, vyhotovování geometrických plánů a vytyčování hranic pozemků, vyměřování státních hranic, tvorba, obnova a vydávání kartografických děl, standardizace geografického názvosloví, vedení dat v informačních systémech zeměměřictví včetně dokumentace a archivace výsledků zeměměřických činností.²⁶

²⁶ Zákon č. 200/1994 Sb. Zákon o zeměměřictví a o změně a doplnění některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.

Veřejné subjekty vstupují do úseku problematiky státních hranic zpravidla svojí činností. Výčet těchto činností nelze taxativně uvést a odvíjí se vždy od určitého záměru nebo úkolu plněného v rámci své působnosti napříč veřejnou správou.

Obce obdobně jako jiné orgány veřejné správy, které nejsou k projednání přestupků na úseku správy státních hranic příslušné, oznamují a postupují delikty příslušnému orgánu. Součinnost je uvedena v zákoně č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. V ustanovení §73 zákona 216/2002 Sb., orgány Police České republiky nebo jiné správní orgány oznamují příslušným správním orgánům přestupky, o nichž se dozví, nejsou-li samy příslušné k jejich projednávání.²⁷

Police České republiky plní na úseku ochrany státních hranic úkoly vybrané úkoly. Nejčastěji se jedná o oznámení o přestupku na úseku státní hranice v souvislosti s jejím vyměřením, vyznačením a průběhem. Police České republiky plní významný úkol k zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti v souvislosti s nelegálním překročením státních hranic, nelegálním vstupem na území a migrací. Právě v tomto směru Police České republiky disponuje celou řadou technických prostředků, které napomáhají k odhalování trestné činnosti a přestupků v souvislosti s porušením pravidel přechodů státních hranic ČR a schengenského prostoru.²⁸

Dalšími subjekty působící na úseku správy státních hranic jsou Hraniční zmocněnci a hraniční komise. Úkoly vyplývají z mezinárodních dohod a jednání hraničních zmocněnců a hraničních komisí. Dále plní úkoly na základě mezivládních dohod a protokolů na úrovni ministerstev. Hraniční zmocněnci jsou nositeli zvláštních vybraných pravomocí, platných a uznávaných na území obou smluvních států.

²⁷Zákon č. 216/2002 Sb. Zákon o ochraně státních hranic České republiky a o změně některých zákonů (zákon o ochraně státních hranic).

²⁸Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex).

5 Technické prostředky využívané Policií České republiky k ochraně státních hranic

5.1 Počátek automatizovaných systémů hraniční kontroly - systém OPK, CIS, ZC-CIS

Přibližně od roku 1996 byla nasazována v tehdejší době dostupná výpočetní technika a zapojována do procesů hraniční kontroly osob a vozidel. Na hraničních přechodech byl využíván Modul OPK. Modul OPK byl instalován na výpočetní techniku formou těžkého klienta komunikujícího s centrálním serverem. Modulem OPK byly vybaveny všechna pracoviště hraniční kontroly. Serverová část byla napojena na centrální dostupné informační systémy s policejními evidencemi. Na Referátu cizinecké policie Ruzyně (RCPP Ruzyně) byl například modul OPK provozován v síti vybudované na platformě NOVELL NETWORK. Vložení informací o cestujícím k provedení hraniční kontroly, již bylo umožněno automatickými čtečkami dokladů polské výroby značky VICOMP. Modul OPK byl využíván v závěru provozu současně se systémem CIS (Cizinecký informační systém), který byl plošně nasazen v roce 2005. Krátce po spuštění systému CIS byl vytvořen samostatný integrovaný modul CIS LUS-HP, určený pro nahrazení dosluhujícího Modulu OPK na pracovištích hraniční kontroly s ohledem na jeho výkonové a softwarové parametry. Přínosem nově nasazeného modulu CIS LUS-HP bylo vytvoření kompatibility s nově nasazenými dokladovými čtečkami CBN 1000 (Výrobce CBN Kanada) do provozu a možností tisku vízových štítků na inkoustové tiskárny PIXMA řady 4200 a 5200, výrobce CANON. Modul CIS LUS-HP se udržel v provozu až do období nasazení kontroly biometrických prvků dokladů v rámci hraniční kontroly. Čtečka CBN 1000 neumožňovala svými parametry vyčítání biometrického čipu z cestovních dokladů a ID karet, nebylo osazeno hardwarové vybavení pro elektronickou kontrolu dokladů. Modul CIS LUS-HP bylo nutné přepracovat. S ohledem na tyto skutečnosti došlo v roce 2009 k ukončení provozu systému CIS LUS-HP na odbavovacích pracovištích hraniční kontroly a do dnešní doby je využíván pouze pro tisk vízových štítků z databáze EVC (EVC2). Přibližně dva roky před ukončením modulu CIS LUS-HP byl

vystavěn záložní systém CIS. Pracovní název systému byl Záložní centrum CIS (ZC-CIS). Důvodem výstavby ZC-CIS byly časté výpadky datové sítě mezi lokalitou mezinárodního letiště Ruzyně a centrem Bubenečská. Návrh výstavby autonomního systému ZC-CIS reagoval na řešení problematiky výpadků na datové lince a odstranění nedostupnosti on-line dat při lustracích v průběhu hraniční kontroly. Systém ZC-CIS byl určen pouze pro mezinárodní letiště Praha Ruzyně a ostatní pracoviště hraniční kontroly v jiných lokalitách neměly k němu z důvodu poruchy datové sítě přístup. Významným mezníkem pro provoz systému ZC-CIS byl okamžik vzniku potřeby biometrické kontrolu dokladů v návaznosti na zahájení provozu systému VIS a následné povinnosti dotazování v rámci lustrace osoby do biometrické databáze CS-VIS. Systém ZC-CIS byl transformován do nového systému KODOX, s vytvořením nových funkcí biometrické kontroly.

5.2 Systémy off-line Mobilní lustrace – MOBLUST generace G1 až G3

V roce 2005 bylo započato s realizací projektu MOBLUST. Jednalo se o významný pokrok v realizaci myšlenky využívat mobilní lustrační nástroje v rutinních činnostech policie. Systém byl navržen jako off-line mobilní řešení na ručních terminálech s lokálními a centrálními aktualizacími servery. Off-line řešení bylo zvoleno s ohledem na tehdejší technický rozvoj GSM sítí, které v té době nebyly zdaleka připraveny pro velké objemy datových přenosů. Cílem systému bylo vytvoření možnosti provedení lustrace osob vozidel a věcí přímo v terénu při výkonu služby policisty. Systém byl realizován dodavatelem a nasazen do provozu v průběhu roku 2006.

Hlavní částí systému MOBLUST byl Centrální server mobilní lustrace (CSML) v počátku umístěný na tehdejší Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie (ŘSCPP) v lokalitě Olšanská. CSML zajišťoval provoz centrální databáze MOBLUST napojené pomocí aktualizacího nástroje na interní a centrální databáze veřejné správy, ve stanovených intervalech vykonával aktualizaci lokální off-line databáze změnými daty. Ve směru výstupu ze serveru CSML byla jeho funkce zaměřena na distribuci off-line databáze na Lokální servery mobilní

lustrace (LSML) v jednotlivých konečných lokalitách policie. Server byl spravován administrátorem, který kontroloval datové toky ve směru aktualizací z centrálních zdrojů a jejich distribuci směrem k LSML. Dále administrátor odpovídal za celkovou konfiguraci serveru, zejména vytvoření systémových uživatelů pro napojení serveru LSML z jednotlivých lokalit. Každý server, který byl určen k aktualizaci z CSML.

Lokální server mobilní lustrace (LSML) zajišťoval výše zmíněnou komunikaci se serverem CSML a vykonával stažení distribuce off-line databáze na své lokální úložiště. LSML server pracoval s nastaveným aktualizacím intervalem ve kterém, byla aktualizací dávka stažena a připravena k distribuci na koncové zařízení. Aplikační vrstva, která byla ve správě lokálního administrátora, zajišťovala přehled nad staženými dávkami dat, jejich časové intervaly a spravovala databázi koncových zařízení PSION TEKLOGIC.

Uživatelské koncové zařízení bylo po hardwarové stránce zajištěno ručním palmtopem výrobce PSION TEKLOGIC různých generací a verzí dle aktuálních výrobních modelů s ohledem na časový vývoj projektu. Jednalo se o plnohodnotné zařízení vybavené operačním systémem Windows CE doplněným softwarem dodavatele. Zařízení PSION TEKLOGIC komunikovalo s lokálním serverem LSML pomocí dokovací stanice, která je byla připojena na útvaru policie do datové sítě LAN a zároveň zajistila nabíjení baterie v zařízení.

Postupným vývojem bylo realizováno technické řešení v povýšení off-line systém na on-line systém s využitím možností datového přenosu pomocí digitální rádiové sítě MVČR PEGAS (MATRA). Pro tento účel bylo na koncových zařízeních využito Bluetooth technologie. Spojení do sítě PEGAS bylo zajištěno na radiové stanici Matra umístěním Bluetooth adaptéru, který zprostředkoval datové spojení mezi radiostanicí v síti Pegas a zařízením PSION. Nevýhodou, v praxi celkem rozšířeného řešení, byla nízká kapacita datového přenosu a negativně se na celém řešení podílela rádiová síť Pegas, která byla za prvé v některých lokalitách dostupná v nízké síle signálu a za druhé na nízké kapacitě datové propustnosti. V případě že byla on-line síť v nevyhovující kvalitě, nedošlo k provedení dotazu a ten byl proveden pouze v off-line databázích uložených na paměťovém médiu

v koncovém zařízení. Toto technické řešení pomocí sítě PEGAS bylo označeno projektovým názvem Generace 2 (G2).

Postupně v souvislosti s rozvojem mobilních sítí GSM bylo navrženo rozšířené řešení nazývané Generace 3 (G3). Řešení ve verzi G3 umožňovalo on-line přístup k datovým zdrojům pomocí dostupné GSM sítě v období, ve kterém se začaly GSM sítě zaměřovat na kvalitní a objemný přenos mobilních dat. Generace 3 si vyžádala pořízení nových zařízení PSION TEKLOGIC s možností implementace SAM karet (obdoba GSM SIM karet) do připraveného portu a tím zajistit komunikaci do sítě GSM obdobně jako je využíváno prostřednictvím SIM karet v běžných mobilních telefonech. Pro tuto službu byla na straně smluvního operátora vytvořena privátní APN síť s nastavenými parametry a jednotlivé SAM karty se konfigurovaly dle potřeby pro provoz koncových zařízení v této dedikované síti. Generace 3 již zajistila plnohodnotné využití mobilní techniky s on-line dotazy přímo z terénu a rychlé zpracování a přenos dat. Celé řešení bylo v této konfiguraci funkční několik let do doby, než jej postupně vytěsnilo z provozu nasazení Mobilní bezpečné platformy. Zařízení G3 byly vybaveny čtečkou elektronických RFID čipů dokladů a čtečkou strojově čitelné zóny MRZ. Poslední verze zařízení umožňovaly načtení otisků prstů pro biometrické porovnání.

System MOBULST tvořil nedílnou součást technických prostředků pro zajištění ochrany hranic. Vedle modulu LUS-HP, Modulu OPK a systému ZC-CIS tvořil záložní systém při výpadku těchto systémů k odbavení a lustraci cestujících na hraničních přechodech. Na pracovištích kontrol pobytu a dokumentace tvořil primární součást technické výbavy pro uskutečnění kontrol osob na místě. System MOBLUST dále umožnil kontrolu vozidel a věcí pomocí VIN a jiných identifikátorů přímo v terénu. System MOBLUST plnit plnohodnotnou funkci lustračního mobilního nástroje, ale bohužel pro rozměry a hmotnost zařízení nebyl z pohledu uživatelů hodnocen kladně.

5.3 Technické prostředky operačního řízení využívané u Služby cizinecké Policie

Technickým prostředkem zajišťujícím operační řízení v rámci PČR je systém JITKA. Název systému je odvozen od projektu Jednotná Systémová Informační Technologická a Komunikační plAtforma.²⁹

Projekt JITKA je součástí Integrovaného operačního programu financované z prostředků fondů EU, konkrétně Evropského fondu pro regionální rozvoj a Šance pro Váš rozvoj. Podstatou projektu byl záměr provést kompletní modernizaci infrastruktury operačních středisek počínaje operačním střediskem policejního prezidia, operačních středisek jednotlivých krajských ředitelství a celorepublikových útvarů. Systém operačního řízení JITKA je nedílným technickým prostředkem k zajištění ochrany státních hranic. Svými vlastnostmi umožňují rychlé zpracování dat, vedení přehledu hlášení a událostí, správu a zobrazení sil a prostředků na podkladových mapách, integraci telefonní linky do prostředí umožňuje za pomoci dotykové obrazovky, dále umožňuje integraci radiostanice do operační platformy, nahrávání hovorů s časovým horizontem a další podpůrné technické prvky jako například spojení komunikačních hovorů pomocí náhlavních sluchátkových souprav, hlasitých pří-poslechů hovorů a různé akustické signalizace.

Pracoviště IOS je v základu tvořeno operačním stolem, který je technologicky upraven pro potřeby umístění výpočetní techniky a ergonomicky upraven pro potřeby uživatelů. Pracovní desku stolu je možné zvednout do pozice obsluhy osoby ve stoje. Na pracovní desce je dostatek prostoru pro umístění pracovních pomůcek. Spodní část stolu tvoří kryté sekce pro umístění technologií. Stůl se skládá z levé, pravé a střední technologické sekce. Pravá sekce je využita pro umístění příchodu datové sítě ukončené v prezentačních panelech zpravidla jednořadového provedení. Dále tato sekce slouží k umístění technologických počítačů, umístění boxu s radiostanicí a umístění hovorového záznamového

²⁹ Klient operačního řízení VÁCLAV, projekt JITKA, 2019, KOMCENTRA s r.o.

zařízení KOMCENTRA. Pravá sekce je určena pro umístění energetických zásuvek elektrické sítě, prostoru pro umístění napájecích zdrojů a adaptérů. Střední krytá část slouží pro uložení kabeláže mezi levou a pravou sekcí a uložení výsuvného vedení pomocí flexibilního žlabu pro kabeláže k technologii umístěnou na pracovní desce. Pracovní deska je v zadní části od pohledu obsluhy opatřena nosným rámem pro umístění třech kusů LCD monitorů zavěšených nad posuvnými stavitelnými konzolami. Dotyková obrazovka je umístěna na vlastním stojanu přímo na pracovní desce stolu. Dále na pracovní desce stolu je umístěn digitální přístroj VoIP telefonie, zpravidla opatřený přídatným panelem s programovatelnými tlačítky rychlé volby. Umístění panelu ovládání radiostanice včetně mikrofону s ovládací hovorovou soupravou. Poslední umístěnou technologií je manipulátor a reproduktory pro přepínání výstupu zdroje zvukového signálu do reproduktoru. Toto umožňuje například přesměrování hovoru z radiostanice do hlasitého při-poslechu reproduktory. Některé verze operačních stolů nejsou vybaveny nosnou konzolou pro připevnění LCD monitorů. Monitory jsou uchyceny samostatnými nosníky. Dále v některých případech je digitální telefonní přístroj trvale uložený v boxu stolu a telefonie se ovládá pouze z dotykové obrazovky.

Z ergonomického hlediska je provedení pracoviště velmi praktické s aplikací ergonomických norem pro práci s výpočetní technikou. Rozmístění jednotlivých komponent je optimální pro obsluhu s ohledem na praktickou dosažitelnost.

Administrátor systému má možnost vzdáleného přístupu k serveru určeného pro konfiguraci a v prostředí má možnost provést nastavení bez nutnosti přerušení běhu IOS na operačním středisku. Je tedy vytvořena možnost provedení lokální administrace bez nutného odstavení a přerušení běhu IOS, které s ohledem na provoz je nežádoucí.

Pomocí konfiguračního serveru jsou například spravovány účty uživatelů a jejich přidělená oprávnění, konfigurace sil a prostředků, adresy, telefonní kontakty pro odesílání krátkých textových SMS zpráv a nastavení barevného schématu tlačítek a voleb dotykové obrazovky.

Pracoviště IOS je po spuštění přihlášeno uživatelem k lokálnímu prostředí operačního systému PC umístěného ve stole. Systém připojený vzdálenou plochou se automaticky zobrazí na trojici monitorů LCD a automaticky dojde ke spuštění určeného klienta JITKA, zpravidla na IOS je výchozím klientem VÁCLAV a mapový klient LUDMILA.³⁰ Zobrazí se základní okno umožňující založení a editaci jednotlivých částí systému a okno se seznamem akcí. Dále se spustí okno se seznamem sil a prostředků a komponenta REDAT pro možnost práce se zvukovými záznamy hovorů. V tomto stavu je IOS připraven pro práci obsluhou.

Práce se systémem je pro uživatele řízena intuitivně pomocí grafických prvků, piktogramů, používání podbarvení polí. Jednotlivá okna jsou rozdělena do funkčních celků a je možné je různě přesouvat po pracovní ploše, zavírat, minimalizovat a otevírat dle potřeby obsluhy. Systém má možnost volby nastavení prostředí pro konkrétního uživatele dle individuální potřeby. Příkladem variability prostředí je možnost nastavení vlastního fontu písma a velikosti, velikosti ikon a dalšího vzhledu aplikace.

Hlavním funkcionalitou systému je práce s akcemi a silami a prostředky. Uživatelé IOS zakládají do systému akce dle aktuální situace na operačním středisku, mohou do akcí přiřadit jednotlivé síly a prostředky (SaP), mohou do akce přizvat i jiné útvary, kterým se přidání do akce v rámci integrity všech IOS signalizuje zvukovým signálem a vizuálním signálem „POPLACH“. Dále mohou síly a prostředky řídit podle sledované situace v akci a v jejím okolí se zobrazením aktuálních poloh SaP přímo pomocí GPS souřadnic v mapovém podkladu LUDMILA. Tímto mohou operační důstojníci například v případě potřeby posily zjistit, který ze SaP je poblíž akce a mohl by zasáhnout (být do akce zařazen). Pomocí krátkých textových zpráv nebo zavedených adres mohou operační plnit hláskou službu.

Systém JITKA zaznamenává a uchovává veškerou činnost přihlášeného uživatele. Zároveň zaznamenává veškerý telefonický a radiový provoz. Komunikaci je možné ze systému zpětně získat zejména pro potřeby analýzy,

³⁰ Mapový klient LUDMILA, projekt JITKA, 2018, KOMCENTRA s.r.o.

dokazování nebo pro další potřeby. Uživatel nemá oprávnění jakékoliv záznamy smazat nebo kopírovat. Oprávnění k operacím se záznamy jsou určeny pouze administrátorům IOS.

5.4 Prostředky mobilního operačního řízení v rámci PČR

Převozní Dispečerské Pracoviště³¹ je určeno v případě potřeby k nasazení pro zajištění operačního řízení zejména v blízkosti místa opatření. Primárně je počítáno s režimem samostatného operačního střediska, zajišťujícího operační řízení probíhajícího opatření.

Jedná se shodně o uvedené pracoviště IOS zmíněné v předchozí kapitole, doplněné technologiemi zajišťující datové spojení v on-line režimu mimo datovou síť LAN MVČR. Jednotlivé části technologie jsou umístěny do přepravních průmyslových schrán pro jednoduchý a bezpečný převoz a manipulaci. Schrány zajišťují fyzickou ochranu před možným poškozením technologií. K převozu kompletního PDP je nutné využít motorové vozidlo větších rozměrů. Manipulace s technologickými schránami vyžaduje minimálně čtyři osoby s ohledem na hmotnost a rozměry.

Sekundárním režimem využití je posílení existujícího krajského IOS formou připojení pracovišť PDP bez serverové části PDP přímo do síťové infrastruktury IOS. PDP mají totožné technické vlastnosti srovnatelné s dalšími pracovišti krajského IOS.

Terciárním režimem využití je náhrada původního IOS v případě vyřazení z provozu. V tomto případě se vybraná PDP na zvolené lokalitě použijí jako pracoviště původního IOS. Za této situace se předpokládá vypnutí nebo celkové odpojení technologie původního dotčeného IOS od zbytku datové sítě nebo poruchu na straně hardwaru.

³¹ Převozní dispečerské pracoviště (POS) – Technické řešení, verze 9, KOMCENTRA s.r.o.

Jednotlivé boxy PDP jsou mezi sebou propojeny optickými kabely, obdobně k připojení rozvodů internetu v objektech MVČR slouží optický kabel, jehož součástí je optický převodník pro připojení k metalickému provedení.

5.5 Ochrana hranic v rámci EU – systém EUROSUR

Evropský systém dohledu nad bezpečnostní situací v integrované Evropě a Schengenském prostoru je označen souhrnným názvem EUROSUR. Zkratka v anglickém jazyce zní European surveillance. Systém využívají všechny členské státy a plní závazky vyplývající původně z Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1052/2013 ze dne 22. října 2013, kterým se zřizuje Evropský systém ostrahy hranic (EUROSUR).³² V současné době je systém EUROSUR provozován a využíván na základě Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1896 ze dne 13. listopadu 2019 o Evropské pohraniční a pobřežní stráž (platnost od 31. prosince 2020) a o zrušení nařízení (EU) č. 1052/2013 a (EU) 2016/1624.

Důvodem vytvoření a provozu systému EUROSUR je posílení spolupráce mezi vnitrostátními orgány členských států EU, posílení efektivnosti výměny informací a komunikace s Evropskou agenturou pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států na základě Rady (ES) č. 2007/2004.

Systém EUROSUR poskytuje těmto orgánům a agentuře funkční nástroje a informace k efektivní reakci pro vylepšení bezpečnostní situace při ochraně hranic. Nedílně podporuje účinné reakce a akceschopnost bezpečnostních složek k vytvoření a zajištění účinné ochrany hranic zejména s využitím časového předstihu přípravy. Jednotlivé členské státy mohou sledovat bezpečnostní situaci na pozemních a vodních hranicích a zároveň sledovat lodní provoz v evropských na mořských a říčních vodních cestách.

³² EUROSUR Communication Network, EUROSUR Application User Manual, UI 2.0 version, FRONTEX.

Významnou funkcionalitou systému je včasné zadání incidentů spojených s ohrožením bezpečnosti sledovaného prostoru na hranicích členskými státy, od které se v podobě primárního vstupu zohledňuje celá bezpečnostní situace s inicializací opatření vedoucích k obnovení požadovaného bezpečnostního stavu.

Směrnice k systému EUROSUR v rámci sledování nelegální migrace osob zároveň uznává mezinárodní ochranu u osob která je obsahem vymezena.

Členské státy zřizují národní koordinační centra (NCC – National Coordination Center) pro dosažení cíle včasné a efektivní výměny informací. Dále byla posílena koordinace a výměna informací mezi koordinačním centrem a agenturou. Všechny vnitrostátní orgány příslušné k plnění úkolů k zajištění ochrany hranic mají v plné míře spolupracovat s národním koordinačním centrem. Národní koordinační centra mohou zároveň řešit problematiku v oblasti ostrahy vzdušných hranic a problematiku kontrol na hraničních přechodech. Česká republika tuto možnost plně využívá a ochranu vzdušných hranic zajišťuje pomocí systému AGAS, který je popsán v následné části práce. Dále se Národní koordinační centrum podílí na spolupráci při ochraně vnějších hranic na veřejných a neveřejných mezinárodních letištích. V této souvislosti hovoříme o evropském modelu integrovaného řízení vnějších hranic a strategii bezpečnosti EU. Cílem je i začlenění situační orientace v námořní oblasti unie, do které jsou zapojeny veřejné orgány různých působností. Získané informace o pohybu plavidel v námořních a říčních vodách jsou velmi cennými zdroji dat k vyhodnocení bezpečnostní situace zejména při migračních vlnách z oblastí mimo EU. Pro příklad uvádím sledování lodní dopravy přes Středozemní moře s cílem odhalit lodě převážející migrující osoby z afrického kontinentu nebo blízkého východu.

Výstavba národních koordinačních center je realizována ve dvou základních vrstvách. První vrstva se vztahuje na integritu koordinačních center v rámci členských států tvořících jižní a východní vnější hranici EU a ve druhé vrstvě na členské státy ostatní. Zde je zohledněna rizikovost migračních tras převážně z jižní vodní hranice a východní z blízkého východu po souši.

Významným prvkem pro zajištění cíle ochrany hranic je smluvní spolupráce se sousedními třetími státy, předávání informací a dodržení zásady zákazu navracení. Velmi exponovanými jsou sousední třetí státy v oblasti Středomoří.

Technické řešení systému EUROSUR podléhá omezenému informačnímu režimu, proto se o systému EUROSUR zmiňují pouze informativně. Systém obsahuje serverové řešení na centrální úrovni, do kterého je napojeno serverové řešení jednotlivých členských států. Veškerá komunikace je zajištěna vícevrstvou ochranou datových tunelů a je šifrována. Obsluhu systému EUROSUR zajišťují pracovní stanice v podobě běžného kancelářského počítače napojeného do serverového řešení členského státu.³³

Systém EUROSUR je významným technickým prostředkem pomocí kterého se zajišťuje ochrana vnější hranice prostoru EU a analogicky odvozeně i vnitřní hranice České republiky.

5.6 Dohled nad vzdušným prostorem ČR – systém AGAS

Informační systém AGAS byl vystavěn jako dílčí část projektu Národní situační centrum ochrany hranic ISF/6/01. Jeho zkratka je tvořena začátečními písmeny názvu Air Ground Analysis System. Cílem dílčí části projektu bylo vybudování systému kontroly a přehledové situace vzdušného prostoru České republiky. Systém AGAS pomocí grafického zobrazení zpracovává datové toky distribuované z Řízení letového provozu (ŘLP) Jeneč a zobrazuje je v aktuální situaci v přehledové mapě ČR na pracovních stanicích. Operátoři určení k obsluze systému mají aktuální informace, potřebný přehled vzdušné situace a možnost sledování nastavených odchylek v situacích vyžadujících zvýšenou pozornost nebo provedení služebního zákroku související s ochranou hranic ČR s odkazem na legislativní podmínky vstupu a výstupu ze schengenského prostoru. Česká

³³ EUROSUR Application, User Guide, Application v. 13.2.5.

republika nemá pozemní a vodní vnější hranice schengenského prostoru, ale jsou zřízeny hraniční přechody na vnější vzdušné hranici. Systém AGAS byl budován od poloviny roku 2019 a dokončen k provozním testům v dubnu roku 2020.

5.6.1 Aplikační část serverové části systému AGAS:

Systém AGAS je na straně serverového vybavení tvořen základními aplikačními balíčky se základními funkcemi:

- *IDP radarový server* - zpracování veškerého příjmu radarových dat do systému, kde následně probíhá asociace radarových a letových dat.
- *AGAS radarový server* - konverze radarových dat pro AGAS server a archivace radarových dat
- *AGAS FDP Server* – příjem letových dat, přenos letových dat do IDP radarového serveru, generování letových stripů, generování rozdílových stripů a archivace letových a rozdílových dat.
- *AGAS CWS* – prezentace datasetu, radarových dat, letových stripů, rozdílových stripů a interakce s rozdílovými stripy
- *IDP mapper* – správa mapové části datasetu
- *AGAS tools* – správa databáze datasetu, přehrávky radarových dat při auditu
- *AGAS statistiky* – generování statistik z archivních letových dat
- Všechny tyto komponenty instalačních balíčků nedílně tvoří serverové prostředí systému AGAS a jsou jeho nedílnými součástmi. Instalační balíčky jsou ve formátu RPM.

5.6.2 Síťová infrastruktura systému AGAS:

Síťová infrastrukturu systému AGAS je rozdělena na dvě základní části:

První část obsahuje veškeré externí datové sítě pro spojení systému AGAS se zdroji přijímaných dat.

Druhá část datové sítě obsahuje vnitřní uspořádání komunikace serverové části s pracovními stanicemi a zprostředkovává vzdálené připojení k těmto stanicím z datové sítě HERMES. Dále obsahuje spojení na zdroj systémového času NTP.

5.6.3 Propojení systému AGAS s datovými zdroji

Systém AGAS pro své funkce využívá několik datových zdrojů. Datové zdroje jsou dislokovány uvnitř nebo mimo datovou síť MVČR HERMES.

Významnou externí datovou trasou zajišťující příjem letových dat a letových plánů je datové spojení do subjektu Řízení letového provozu (ŘLP) v lokalitě Jeneč. Provoz systému AGAS je plně závislý na bezporuchové funkci datového spojení s ŘLP, které probíhá několika externími a interními subjekty.

Další významným datovým zdrojem je síť GIS v rámci PP ČR. Datový tok mapových podkladů zajišťuje zobrazení sledovaného objektu ve vybrané vrstvě mapového setu.

Systém AGAS je obdobným datovým připojením spojen s databází Úřadu civilního letectví, ze kterého přebírá data z databáze registrovaných vzdušných dopravních prostředků.

Pro komplexní práci se systémem AGAS a pro jeho plnohodnotný provoz jsou výše uvedené datové zdroje nezbytným primárním zdrojem dat, bez kterých systém AGAS nelze provozovat. Jeden z hlavních úkolů administrátora systému AGAS je sledování a řešení možných poruch na datových sítích.

5.6.4 Zpracování statistik pro Generální ředitelství cel

V průběhu realizace systému AGAS se na manažera projektu obrátili zástupci Celní správy s požadavkem automatického zpracování statistik poskytující pro CS Letiště V. Havla (LVH).

Realizace řešení si vyžádalo nově vybudovat datovou trasu obdobným způsobem, zajišťující propojení Letiště Václava Havla s lokalitou Olšanská (PČR).

5.6.5 Zajištění provozu datového spojení na ŘLP:

S ohledem na prioritu a administrativní smluvní vztah byla se subjektem ŘLP uzavřena smlouva o poskytování dat, kde jsou uvedeny jednotlivé technické ujednání obsahující technické specifikace jednotlivých datových toků, včetně kontaktů na technický dohled v pracovní i mimopracovní době.

5.6.6 Diagnostika Systému:

Všechny moduly systému AGAS zaznamenávají informace o svém běhu a událostech v logovacím prostoru tvořeném soubory. Konfigurace logování je uvedena v základním logovacím souboru a určitých případech v logovacích souborech procesů. Logování je provedeno v základních pěti úrovních, rozdělených podle závažnosti záznamu.

5.6.7 Pracovní stanice systému AGAS:

Pracovní stanice pro práci se systémem AGAS jsou aktuálně v provozu čtyři. Jedná se o serverové řešení s aplikovaným software určeného ke vzdálenému připojení z běžné pracovní stanice v síti HERMES. Pracovní stanice nezávisle pracují jedna na druhé a každá ve své vlastní konfiguraci. Pro funkčnost musí mít zajištěnou nepřetržitou konektivitu se serverem AGAS k zajištění distribuce služeb systému. V současné době jsou stanice převážně využívány operačním střediskem Ředitelství služby cizinecké policie a Celní správou, která sdílí společný prostor centra (NCC). Vzhledem k absenci osobních údajů není autorizace na pracovní stanici řešena logováním do domény PCR, ale je využito jednotné heslo pro přístup uživatelů. Výhledově je plánována úprava logování

v souvislosti s napojením dotazů do systému SIS RECAST. Webová služba vyžaduje OEČ uživatele provádějícího dotaz a zadání účelu dotazu. Pracovní stanice po připojení uživatele ze vzdáleného PC zobrazí definovanou plochu aplikace a je připravena ihned na práci obsluhy.

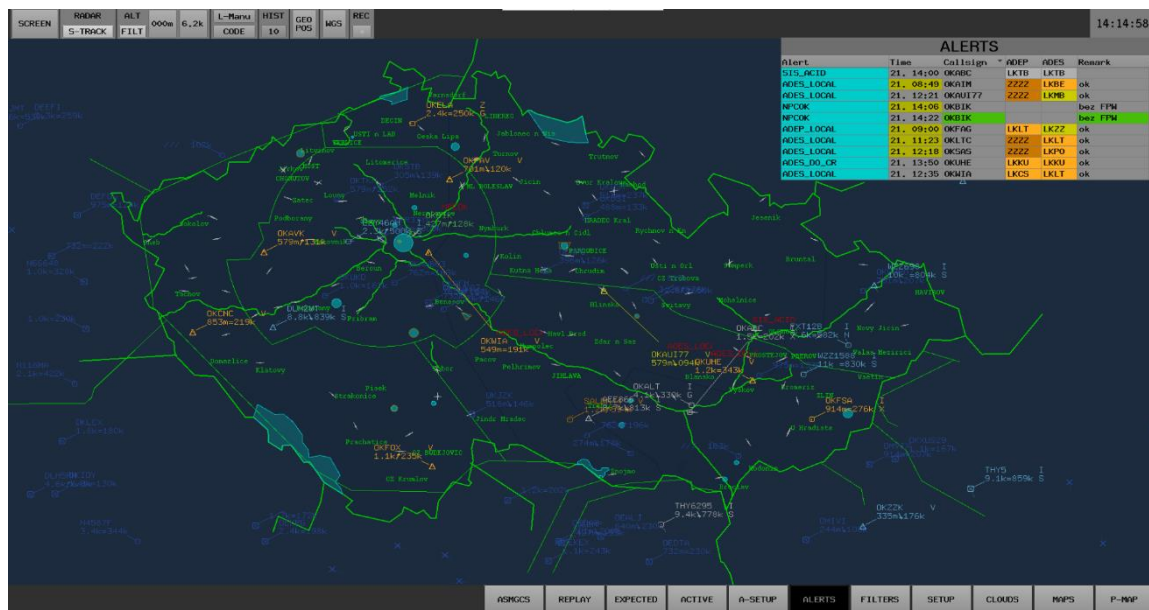
Mezi základní operace práce se systémem AGAS z pohledu uživatele patří:

- zobrazení vzdušné situace detekované radary
- změnu parametrů zobrazení vzdušné situace (zoom a posun)
- zobrazení aktivních a plánovaných letů na základě dat z letových plánek
- zobrazení konfigurovaných odchylek na základě změn v letových datech a chování radarových tracků
- zobrazení leteckých map na pozadí vzdušné situace
- zobrazení mapových podkladů z interních WMTS zdrojů v okně sledování jednotlivého
- tracku
- zobrazení dat letových plánů
- zobrazení dat z registrační databáze ÚCL
- zobrazení historie změn sledovaných položek letového plánu
- zobrazení předchozích poloh tracku
- přehrání nahraných radarových dat pro jeden nebo více tracků
- filtrování zobrazených dat na základě položek letových dat
- filtrování zobrazených typů odchylek

5.6.8 Popis uživatelského rozhraní:

Aplikaci tvoří základní horní a dolní lišta obsahující jednotlivé nástroje a funkce. Dále uživatelské rozhraní tvoří v prostoru mezi horní a dolní lištou hlavní radarové zobrazení. Horní nástrojová lišta má v sobě umístěné především indikátory umístěné do dvou skupin umístěných vlevo a vpravo. Spodní nástrojová lišta obsahuje tlačítka s možností systémové konfigurace. Ovládání aplikace je prováděno operátorem, běžným uživatelským způsobem za použití klávesnicí a

myší podporující funkci rolovacího kolečka. Pro zadávání parametrů je zapnutá anglická verze počítačové klávesnice.

Obrázek 4 - Základní obrazovka pracovní stanice systému AGAS

V běžné praxi operátor systému AGAS pracuje s vybranými pojmy, názvoslovím a zkratkami z oboru civilního letectví. Odborná komunikace operátora s leteckými dopravci, dispečery letišť a Řízením letového provozu vyžaduje používání specifických pojmů. Na operátory je kladen vysoký požadavek na základní znalost a orientaci v terminologii oblasti letectví.

Horní lišta obrazovky obsahuje ovládací prvky:

- SCREEN – tlačítko přepnutí okna, které slouží k nastavení pozice radarového zobrazení. Ovládá zobrazovací zoom okna a je možné vrátit obrazovku do původního zobrazení
- RADAR – jedná se pouze o indikaci, není tlačítkem, příjmu radarových dat. V případě zobrazení indikace oranžovou barvou signalizuje výpadek radarových dat
- VÝŠKOVÝ FILTR – umožňuje uživateli omezení zobrazení stripů pouze v omezené letové hladině. Hladinu lze zadávat v rozmezí v metrech nebo stopách. Například můžeme použít 0m (ground) až 6200m nebo rozmezí 3500m až 6500m.

- L MANU – slouží k přepnutí automatického seskupení labelů tracku, aplikace minimalizuje počet překrytí jednotlivých labelů u tracků.
- CODE – přepíná obsah pole volacího znaku všech zobrazených letů. Pokud je zapnuto, Zobrazí se SSR kód, pokud je vypnuto, zobrazí se záznam z FPL pro kaplované lety a Mode S ACID pro ne-kaplované lety.
- WGS – nástroj který umožňuje zobrazení aktuálních WGS souřadnic u tracku. Hodnota se pohybuje společně s trackem a po jeho ukončení zůstává zašedlá na poslední pozici registrované radarem.
- GeoPos – aktivuje umístění kurzoru kamkoliv do radarové přehledové mapy a zobrazení WGS souřadnic umístěného bodu. Zobrazené WGS souřadnice zůstanou statické a nepohybují se
- UTC Čas – zobrazení aktuálního UTC času.

Civilní letectví pracuje výhradně s UTC časem a tuto skutečnost je potřeba brát vždy v potaz v případě řešení jakéhokoliv úkolu spojeného s časem (přílet, odlet atd.)

Spodní lišta obsahuje ovládací prvky:

- ASMGCS – tlačítko slouží k zobrazení okna s indikací pohybu tracků pozemního radaru na Letišti Praha Ruzyně. Pozemní pojezdové hodnoty cílů. Lze tedy sledovat veškeré objekty, které mají odpovídač, například vozidla FOLLOW-ME, Odchyťovou skupinu létajících zvířat označenou: PTÁČNÍK nebo skupinu pro úklid dráhy a pojezdových drah označenou: VYSAVAČ.
- REPLAY – pomocí funkce lze přehrát po zadání vstupních atributů jakýkoliv již minulý track. Vstupním atributem může být SSR kód, číslo track, datum a hodina začátku a konce a rychlost přehrávky.
- ACTIVE – zobrazení okna s aktivními lety
- EXPECTED – zobrazení okna s plánovanými (očekávanými) lety
- A-SETUP – funkcí Alert Setup je možné na jednotlivé konkrétní pracovní stanici zapínat a vypínat definované nastavené aletry pro tuto konkrétní stanici. Seznam alertů určených pro stanici definuje administrátor na serveru AGAS.

- FILTERS – funkce slouží k úpravě zobrazených tracků na radarové mapě filtrem. Pomocí filtru může být specifikováno zobrazení konkrétního tracku nebo více tracků například s cílovým letištěm Karlovy Vary. Variabilnost je rozšířená a filtr lze nastavit pomocí operátů OR a AND. Některé filtry lze předdefinovat.
- SETUP – umožňuje změnu vzhledu aplikace (jas, metrické jednotky na palcové, zkratky letiště ICAO a IATA apod.
- MAPS/DAIW – zobrazení mapových vrstev podkladových map (MAPS) a zobrazení definované vrstvy zakázaných leteckých prostorů (DAIW)

5.6.9 Prezentace radarových dat – Radarové okno:

Hlavní část pracovní obrazovky operátora, ve které je staticky zobrazen reliéf hranic České republiky jako základní vrstva a zároveň se zobrazují nadefinované mapové vrstvy nastavené v prostředí MAPS a DAIW. Operátor má možnost během práce s pracovní stanicí toto nastavení podle potřeby měnit. V tomto prostředí se dynamicky zobrazují jednotlivé radarové symboly za pomoci zpracovaných radarových dat z primárních a sekundárních radarů. Zobrazované objekty jsou zobrazeny na přesné pozici udané radary a podle druhu informace z radaru mají příslušný symbol. Symbol se odlišuje podle informace získané primárním a sekundárním radarem. Mohou být zobrazeny oba symboly, pokud je objekt registrován oběma radary. Symboly se pohybují dle údajů získaných ze statických radarů tak, jak jsou systémem AGAS přijímány bez korekce.

Vedle těchto symbolů se zobrazuje radarový label v případě, že je track detekován sekundárním radarem a vysílá informace odpovídačem. Informace v Radarovém label jsou: letová hladina/výška, rychlost, Mode ASSR kód a letová data v případě že je podle kódu SSR provedeno kaplování, tedy spojen track s letovými daty. Spojnice (linka) se zobrazuje ve spojení radarového symbolu a radarového tracku tak, aby byla vyloučena záměna informace.

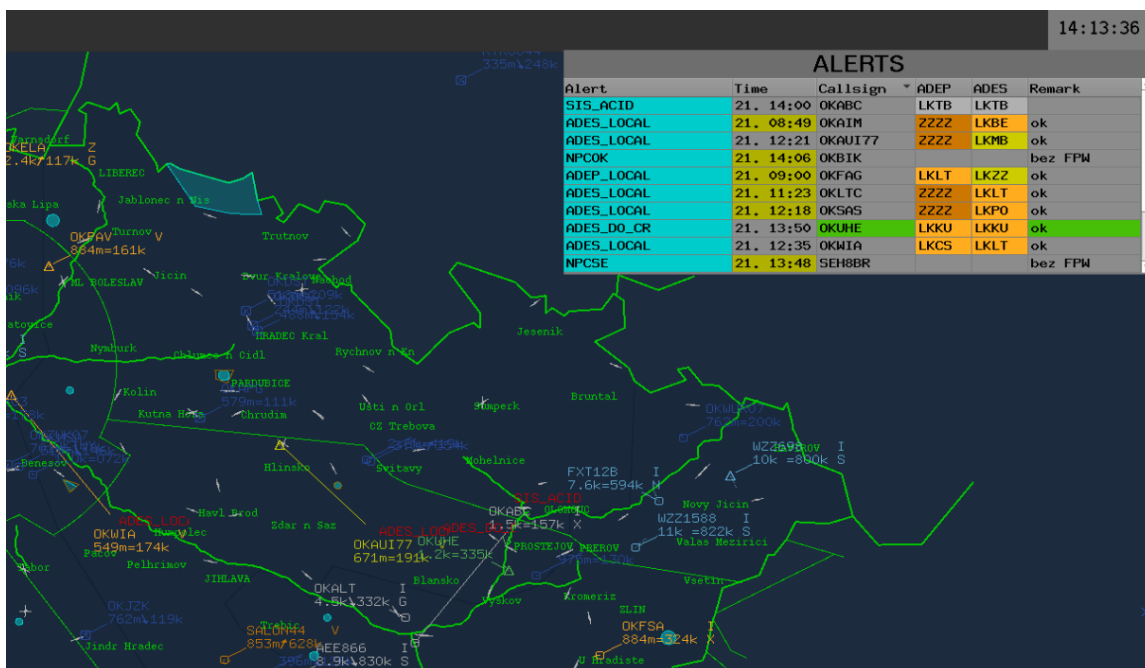
V této podobě má operátor dostupné informace a přehled nad vzdušným prostorem ČR a na základě tohoto stavu systému může sledovat různě nastavené

odchylky ve formě Alertů. Odchylky jsou definovány v konfiguraci alertů na serveru a jsou jednotlivě prezentovány na pracovní stanici. Uživatel má možnost na konkrétní pracovní stanici výběrem omezit seznam aktivních distribuovaných alertů. Aletry fungují na principu hlídání definovaných odchylek na základě získaných letových a radarových dat. Pro názornost uvedu několik příkladů nastavených aletrů:

- Alert na všechny lety na konkrétní letiště
- Alert na všechny lety do ČR z mimo-schengenského prostoru
- Alert na změnu výšky za určitou vzdálenost a určité metry
- Alert na vyslání kódu NOUZE-UNOS

Konfigurace alertů je velice variabilní a lze jí upravovat dle potřeby pro ochranu hranic v souvislosti s civilním letectvím. Konfigurace alertů je přípustná pouze administrátorem systému, který dle požadavku sledovaného cíle alert nastaví a následně provede distribuci na konkrétní pracovní stanici nebo na všechny čtyři pracovní stanice. Operátor je povinen alert vyřešit a do systému AGAS vloží záznam, jak byl alert řešen. Přípustné jsou základní typy řešení – alert vyřešen, neřešen, nepotvrzen. K nepotvrzení alertu dochází v běžném provozu například v případě omylem naladěného kódu odpovídače NOUZE pilotem.

Operátor během služby sleduje radarovou situaci na přehledové radarové mapě se zaměřením na zájmové lety. Sleduje letové plány v sekci EXPECTED a ACTIVE a řídí výkon služby související s opatřením provedeným činností policie, popřípadě součinnosti s celní správou. Nedílnou součástí výkonu práce operátora je vyhodnocování ALERTS.

Obrázek 5 - Detail okna ALERTS systému AGAS.

Operátor má k dispozici letová data a možnost kontrolovat data průběhu letu a změny za letu. Změny za letu se zpravidla týkají změny cílového letiště v průběhu letu. Jedná se o častý jev v civilním letectví.

Systém AGAS je plnohodnotným technickým prostředkem zajišťující operativní přehled potřebnou k řízení výkonu služby a k zajištění ochrany státní hranice na vnější schengenské hranici. Pracoviště operátorů cizinecké policie na Národním situačním centru ochrany hranic využívá primárně dvě pracovní stanice. Jedna stanice je přidělena operátorovi celní správy na základě dohody o společné spolupráci policie a Celní správy. Čtvrtá pracovní stanice je zařazena do administrátorského režimu a převážně slouží k potřebě administrátorských operací v systému AGAS.

V rámci rozvoje systému vzniká propojení systému AGAS a SIS RECAST, které umožní automatické dotazy podle zjištěného identifikátoru vzdušného prostředku do pátracích schengenských databází.

6 Technické prostředky zajišťující kontrolu osob na vnější hranici

6.1 Systém hraniční kontroly KODOX

Systém KODOX, jak již zmiňuje předchozí část práce, byl vystaven na základech systému ZC-CIS. Systém KODOX byl v počátku doplněn o programové vybavení umožňující vyčítání dokladových čipů, komparaci a autenticitu údajů získaných z biometrických údajů a zároveň doplněn o prvky komunikující s nově pořízenými dokladovými čtečkami VICOMP 600 polské výroby. Stávající čtečky CBN, ačkoliv se v provozu velice osvědčily, nebyly vybaveny prostředky pro načítání biometrických dokladů a z tohoto důvodu byl jejich provoz ukončen. Do systému KODOX byly implementovány nově čtečky pro snímání otisků prstů typu CROSSMATCH L-SCAN 1000, umožňující společné snímání čtyřech prstů jedné ruky a následnou komparaci s uloženými otisky v čipu dokladu. Systém KODOX byl postupně vyvíjen a doplňován o různé funkce. Část systému KODOX bylo potřeba přizpůsobit k provozu systému automatických odbavovacích bran EasyGo, ve kterém je KODOX využíván vedle spuštěného uživatelského prostředí pro obsluhu automatického odbavení jako lustrační nástroj odbavení hraniční kontroly obdobně jako na manuálních odbavovacích přepážkách.

Legislativní obecné zmocnění provázané se systémem KODOX ve formě přístupu do vnitřních policejních databází je vymezeno v zákoně č 273/2008 Sb. Zákon o policii ČR v §60 odst. 1 a 2. V části získávání dat z evidencí veřejné správy vymezuje obecné zmocnění výše uvedený zákon v §66.³⁴

Další významným milníkem ve vývoji systému KODOX byla změna původně v provozu nasazených čteček dokladů VICOMP 600 za celostránkové čtečky výrobce 3M. Původní čtečky VICOMP neumožňovaly optickou kontrolu dokladu. Hardwarová výbava čtečky umožňuje pouze možnost vyčtení MRZ zóny a elektronického čipu dokladu. V porovnání, čtečka 3M AT-9000 umožňuje

³⁴ Zákon č 273/2008 Sb. Zákon o policii České republiky.

celostránkové načtení dokladu, nasvícení a oskenování dokladu UV spektrem a vykazovala podstatně lepší hardwarové vlastnosti. Čtečky CROSSMATCH L-SCAN 1000 byly v této fázi obměny dokladových čteček ponechány dále v provozu až do roku 2021. Následně byly obměněny za čtečky otisků prstu výrobce JENETRIC LIVE SCAN. Čtečky typu 3M jsou stále v provozu, převážně již obměněné za stejné typy ovšem díky firemní politice značky 3M nově distribuovány pod značkou GEMALTO a nyní opět nově pod značkou THALES. Typové označení AT-9000 nebylo změněno.

Nasazení čteček 3M do provozu si vyžádalo značné programové úpravy pro efektivní ovládání hardware čtečky a bylo nutné opustit verzi tenkého webového klienta a nahradit jí verzí tlustého klienta, instalovaného na pracovních stanicích hraniční kontroly. Pro komunikaci se čtečkou bylo nutné instalovat podpůrný software. KODOX ve verzi tlustého klienta se udržel v provozu na hraniční kontrole až do roku 2021. Již v průběhu roku 2020 byl v rámci výstavby projektu EES navržen upgrade KODOX pracovním názvem KODOX 2020. Jednalo se o kompletní přepracování systému pracujícím na bázi lehkého klienta s opuštěním klasického internetového prohlížeče a modifikace do prostředí podporovaného prohlížeče MS EDGE. V současné době se systém KODOX dále vyvíjí a reflektuje vývoj systému EES.

Pracoviště hraniční kontroly od července 2022 využívají nový systém KODOX 2020 s periferiemi čtečky dokladů THALES AT-9000 a čtečkou otisků prstů JENETRIC LIVE SCAN. V současné době je systém KODOX stále primárním systémem pracovišť hraniční kontroly a analytickým nástrojem pracovišť Ředitelství služby cizinecké policie. Národní situační centrum ochrany hranic využívá systém v rámci spolupráce ve formě dožádání informací pohybu osob přes hraniční přechody.³⁵

Serverová infrastruktura systému KODOX je v současné době umístěna v lokalitě ICP Ruzyně a v rámci projektu EES je počítáno s autonomními servery na jednotlivých veřejných mezinárodních letištích.

³⁵ KODOX 2020 – Stacionární kontrola / Uživatelský manuál, 2022.

System KODOX byl navržen pro zajištění hraniční kontroly na vnějších hranicích s přihlédnutím k optimalizaci časové náročnosti na provedení kontroly jednotlivých osob. System KODOX vytěžuje základní datové fondy interních a externích databází policie, do kterých automatizovanými operacemi sestavuje dotazy a přijímá odpovědi.³⁶

Prioritou provozu systému je hledisko časových limitů doby trvání hraniční kontroly. Požadavky kladené na rychlé odezvy datových zdrojů jsou odvozeny od frekvence cestujících v prostoru odbavení před přepážkami. Jakékoliv časové prodlevy odezvy databází z technických důvodů na straně datového zdroje nesou riziko prodloužení doby odbavení cestujícího a tím vzniku nežádoucích stavů před pracovišti hraniční kontroly, zejména vzniku front čekajících cestujících na odbavení a prodloužení doby čekání na odbavení, které vede často ke stížnostem.

6.1.1 Uživatelské rozhraní systému:

Přístup uživatele je řízen dvojitým ověřením. První ověření je zajištěno pomocí zadané IP adresy pracovní stanice v administrační části a druhé ověření probíhá přihlašovacími údaji uživatele zavedenými v doméně PCR. Administrátor systému má možnost nastavit oprávnění uživatele, případně přístup ke statistikám a hledání v logu systému.

Uživatelské rozhraní systému KODOX v nové verzi 2020 od okamžiku svého nasazení v červenci 2021 je provozováno v prostředí tenkého klienta prostřednictvím webového prohlížeče. Uživatelské přihlašovací údaje se skládají z uživatelského jména a hesla. Výhodou shodných přihlašovacích údajů je eliminace velkého počtu hesel k zapamatování uživatelem. Po úspěšném přihlášení je uživateli zobrazena základní domovská obrazovka. Filosofii uživatelského rozhraní je co nejvíce klíčových informací k hraniční kontrole zobrazit na jedné hlavní obrazovce bez potřeby následných pro-kliků pro běžné operace. Dále druhým významným bodem byla snaha o sjednocení uživatelského prostředí s již provozovaným systémem policie Bezpečnou mobilní platformou

³⁶ KODOX 2020 – Stacionární kontrola / Administrátorský manuál, 2022.

(MBP). Celková podoba vizuálního zobrazení včetně stejného pojmenování sekcí a identických piktogramů byla v provozu shledána jako vysoce kladný hodnotící prvek systému ze strany uživatelů.

V přihlášeném systému na domovské obrazovce je uživatel rovněž on-line informován o stavu připojených periférií, dokladové čtečky a čtečky otisků prstů. V případě plné funkčnosti a komunikace s perifériemi je systém připraven k provozu v odbavovacím procesu hraniční kontroly. Systém hraniční kontroly po svém spuštění automaticky očekává vstupní data, například vložení cestovního dokladu do čtečky.

Systém KODOX zobrazuje panel Historie, který obsluhu informuje o již odbavených cestujících od přihlášení k systému a přehled validací obdržných ze systému letiště. Toto zobrazení lze rozšířit podle potřeby obsahu zobrazených dat.

6.2 Systém OBZOR

Informační systém OBZOR byl spuštěn do provozu v roce 2012 po potřebu hraniční kontroly vykonávanou na vnější státní hranici. Cílem projektu byla včasná informovanost bezpečnostních sborů podílejících se na hraniční kontrole o cestujících, kteří jsou odbaveni k letu do České republiky.

Legislativní rámec systému OBZOR vymezuje Zákon č. 49/1997 Zákon o civilním letectví v §69 a §69a.³⁷

Cizinecká policie specifikuje označené zájmové letecké linky a destinace. Zájmové lety určují povinnost dopravce předat do systému data o odbavených cestujících na palubě letadla. Cizinecká policie zpracovává a připravuje formou před-lustrací seznam typovaných zájmových osob a činí opatření související se vstupem osob na území v časové záloze, před okamžikem přistání letecké linky na mezinárodním letišti v České republice. Systém obzor zpracovává API data

³⁷ Zákon č. 49/1997 Sb. Zákon o civilním letectví.

prostřednictvím mezinárodní sítě leteckých dopravců SITA. Legislativně je ošetřena povinnost leteckých společností data o cestujících předávat do sítě SITA pod sankčním dohledem ze strany příjemců dat.

Systém OBZOR tvoří serverové řešení začleněné do serverové farmy systému KODOX a části MBP, které je fyzicky umístěné v lokalitě Ruzyně. Pro příjem dat cestujících je vybudována datová trasa do sítě SITA, která je distribuována na Letišti Václava Havla Praha a je smluvně zajištěn obsahový zdroj dat a technické řešení přenosu informací.

Z pohledu zajištění datových zdrojů pro proces Žádosti o hraniční kontrolu (ŽOHK) byla realizována webová služba ve veřejném internetu.

Propojení serveru ŽOHK je již složitější, z důvodu propagace služby do veřejného internetu. Služba využívá přístup přes PP ČR služby CMS2, kde je vystavena DMZ zóna a do veřejného internetu publikovány určené webové stránky k obsluze ŽOHK.

Praktické využití systému OBZOR probíhá na všech veřejných mezinárodních letištích v ČR, dále na pracovištích dohledové a analytické činnosti a na pracovišti Národního situačního centra ochrany hranic (NSCOH) a Oddělení ochrany hranic (OOH), které jsou organizační součástí ŘSCP.

Nedílnou součástí aplikované do systému OBZOR je výše zmíněný subsystém Žádost o hraniční kontrolu (ŽOHK). Tato autonomní část obsahuje serverové řešení přidružené k systému OBZOR obsluhující webový portál zveřejněný na webových stránkách policie. Webový portál umožňuje leteckým společnostem popřípadě soukromým leteckým dopravcům a jednotlivým přepravám podání žádosti o provedení hraniční kontroly při odletu a příletu plánovaného letu mimo prostor schengenského území z neveřejných mezinárodních letišť. Příklad použití mohu uvést na plánovaném letu z letiště Benešov (LKBE) do lokality Turecko pro 4 osoby. Kapitán letadla má za povinnost využít webový formulář a provést vyplnění všech údajů k hraniční kontrole. Tato povinnost mu vyplývá ze zákona 191/2016Sb. O ochraně státních hranic České republiky a změně dalších předpisů. Tento zákon vstoupil v platnost 1. srpna 2016 a ukládá příslušnou povinnost velitelů (kapitánům) letadel civilních letů.

§8

Povinnosti velitele letadla

(1) Velitel letadla na vnějším letu jiném než prováděném provozovatelem obchodní letecké dopravy je v souladu se Schengenským hraničním kodexem povinen předat před odletem Ředitelství služby cizinecké policie letový plán a údaje o cestujících v rozsahu stanoveném v odstavci 2.

(2) Údaji o cestujících se rozumí jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození, státní občanství a číslo cestovního dokladu všech cestujících.³⁸

Povinnost podat žádost o hraniční kontrolu se nevztahuje na velitele letadel Armády České republiky (AČR) a ozbrojených sil NATO.

Žádost musí obsahovat předepsané identifikační údaje kapitána a všech cestujících a musí být podána v dostatečném předstihu, zpravidla v době podání letového plánu na Řízení letového provozu. Povinnými údaji jsou jméno příjmení státní příslušnost a číslo cestovního dokladu a dále informace k letu včetně kontaktu na kapitána letu. V případě nedostupnosti serveru žádosti o hraniční kontrolu je možné využít náhradní komunikační trasu pomocí emailu, prostřednictvím kterého je žádost doručena elektronickou poštou příslušnému operátorovi AGAS. Operátor AGAS zpracuje informace a předá je příslušnému Inspektorátu cizinecké policie. Operátor vyhodnocuje údaje ze systému OBZOR – ŽOHK a konfrontuje s daty systému AGAS ohledně letových plánů.

System OBZOR se ve výkonu služby zpravidla využívá na ICP na pracovištích nazývaných druhá kontrolní linie, kde mají určení uživatelé zřízeny přístupy do systému a jejich pracovní povinností je nastavena pro přijímání zpracování dat o cestujících zájmových letů. Stanice zpracovávají data podle nastavení pro konkrétní pracoviště. V souvislosti s výkonem služby připravují seznamy závadových osob na základě provedené před-lustrace a následně po přiletu

³⁸ Zákon č. 191/2016 Sb. Zákon o ochraně státních hranic České republiky a o změně souvisejících zákonů (Zákon o ochraně státních hranic).

letecké linky plní povinnosti s kontrolou cizince ještě před okamžikem provedení hraniční kontroly na odbavovacích stanovištích.

Uživatelská aplikace je provozována prostřednictvím tenkého klienta využívající webový prohlížeč. Po spuštění systému je uživatel vyzván k zadání přihlašovacích údajů. V případě úspěšného přihlášení uživatele se zobrazí úvodní obrazovka obsahující dynamicky zpřístupněné menu s ohledem na nastavené parametry uživatele. Aplikace je vybavena bezpečnostním automatickým odhlášením v případě nečinnosti obsluhy. Hlavní menu je umístěno po levé straně obrazovky.

Mezi základní operace při práci se systémem pro uživatele je přehled letů. Po zvolení této nabídky se uživateli zobrazí seznam letů, které byly přijaty ze systému SITA do systému OBZOR. Údaje v seznamu letů jsou chronologicky seřazeny ve smyslu jeden řádek jeden let. V levé části je optická piktogramová barevná indikace stavu zpracování letu. Systém takto indikuje, zda je let již lustrovaný nebo nelustrovaný, dále zda není let formálně a neformálně v pořádku a důležitou částí je nalezení měkkého a tvrdého hitu v letu. Uživatel má možnost zobrazit seznam cestujících v daném letu a v případě pozitivních hitů zobrazit u konkrétní osoby detail hitu. Lze tedy zjistit podrobně, jaký informační systém hit vrátil a provést kontrolu.

Další důležitou částí systému je již výše zmiňovaná Žádost o hraniční kontrolu. Zde se uživateli zobrazí opět chronologicky podané žádosti o hraniční kontrolu včetně barevné indikace stavu žádosti obdobně jako u přehledu letů. Uživateli je na první pohled dána možnost zjištění v jakém stavu se doručená ŽOHK nachází. Práce v tomto modulu je identická s přehledem letů včetně možnosti zobrazení detailu osob u konkrétních žádostí, popřípadě zobrazení nalezených hitů k osobě.

Uživatel, v případě zpřístupněného modulu letových plánů, má možnost využít v pravém menu vstupu do letových plánů. Po vstupu do letových plánů se zobrazí opět seznamy letových plánů včetně obdobných barevných indikací stavu letových plánů ve vztahu k jeho skutečnému stavu. Stav zpracování záznamu k letu může indikovat stavy nový let ke kontrole, zkontrolovaný, zpožděný, zrušený a aktualizovaný. Uživatel má možnost zobrazit detail letu a zobrazit informace například o identifikaci letadla, typu letadla a letišťích příletu a odletu, trasu,

letovou hladinu atd. V případě že je let spojen s povinností ŽOHK je označen specifickým piktogramem pro upozornění obsluhy, aby provedl přepnutí a zobrazení do modulu ŽOHK. V případě že let není spojen s ŽOHK je indikace piktogramem odlišným od spojeného. Uživatel po provedené kontrole letu má možnost ukončit kontrolu příslušným tlačítkem.

System OBZOR má možnost provést definice plánů pravidelných letů, editaci vložených pravidelných letových plánů a možnost výstupu na tiskárnu. Zároveň aplikace umožňuje vložení nového definovaného letového plánu.

Nedílnou součástí systému je ARCHIV. Jedná se o nástroj přednostně určeného pro Analytickou činnost a umožňuje nahlížení do archivovaných dat systému APIS. Vkládací obrazovka má specifikovaný tři povinné pole, které musí obsahovat hodnoty. Jednou z položek je uvedení důvodu dotazu do archivu APIS. Přístup uživatele do archivu je vázán na nastavení potřebných atributů v editaci uživatele administrátorem. Výpis z archivu je v systému uchován auditními logy a je následně zjistitelný pro případ auditu.

Statistické výstupy jsou rovněž určeny pro analytickou činnost a uživatel musí mít nastavené oprávnění v editovaných attributech.

Stejným rozsahem jako je implementován audit veškerých operací uživatele v systému, je nastaven proces auditu činnosti uživatele v systému OBZOR.

System OBZOR je technický prostředek využíváný k ochraně státních hranic České republiky. Využíván je především v rámci výkonných a analytických organizačních článků Ředitelství služby cizinecké policie. Velký přínos je spatřen v možnosti provedení před – lustrací osob v zájmových letech a získání dostatečné doby na přípravu dalšího prověření údajů po zajištění osoby ještě před vstupem do procesu hraniční kontroly na běžných odbavovacích pracovištích.

6.3 Systém Mobilní bezpečná platforma - část systému eISY-LUC a ENROLL

Mobilní bezpečná platforma (MBP) je v současné době významně rozšířeným systémem pro policejní práci napříč různými útvary PČR. Nejen pořádková policie je primárním uživatelem uvedeného systému, ale ve velké míře je MBP využívána cizineckou policií, skupinami dokumentace a celorepublikovými útvary. Pro cizineckou problematiku je určena nastavba systému v podobě lustrační brány eISY-LUC. Brána eISY-LUC umožňuje provést kontrolu osoby s využitím biometrických údajů osoby uložené v elektronických dokladech.

Prioritou systému je dostupnost on-line lustrací pomocí dotazů do centrálních informačních systémů veřejné správy a interních systémů policie. Zařízení určené k práci v MBP jsou začleněny do speciální sítě APN smluvního mobilního operátora, poskytujícího veřejné služby GSM. Po významném rozvoji a zkvalitnění GSM sítí formou posílení objemu a propustnosti mobilních dat, došlo k zajištění komfortního prostředí operátora pro potřeby systému MBP v APN s cílem rychlého a efektivního přenosu datových balíčků obsahující dotazy do databází.

Významnou funkcionalitou v nastavbě eISY-LUC je možnost provedení on-line biometrické kontroly osob ve vztahu mezi získanou fotografií pomocí fotoaparátu nebo kamery a uloženými daty v elektronické části dokladu a uloženou fotografií v registru obyvatel. Systém automaticky vyhodnocuje shody a indikuje uživatelům výsledek automatického porovnání mezi fotografiemi získanými in natura osoby, uloženými fotografiemi v systémech a elektronických dokladech.

Součástí této nastavby je možnost porovnání získaných obrazců papírných linií odebraných kontrolované osobě pomocí zařízení s uloženými otisky v databázích například CS-VIS. Systém automatickými funkcemi indikuje kvalitu získaných otisků osoby a vyhodnocuje shodu s otisky nalezenými v databázích. Uživatelé jsou indikovány procentuální stavy kvality otisků a shody dle nastaveného prahu ztotožnění.

Mobilní bezpečná platforma umožňuje vyhledávání a lustraci nejen osob ale umožňuje vyhledávání údajů k vozidlům a věcem. Významnou funkcionalitou je

automatické odesílání formuláře Kontrola osoby do centrálního systému KONTROLA (KO-2). Odeslané hlášení do systému KO-2 obsahuje současně indikaci polohy provedené kontroly pomocí GPS nebo zadáním polohy ručně.

Samostatným modulem systému MBP eISY-LUC je ENROLL. Tento systém je zpravidla provozován na speciálním biometrickém inspekčním zařízení zabudovaným do technologického celku umístěném ve speciálním převozním obalu, který připomíná provedení průmyslový kufr. Zařízení obsahuje potřebné periferie pro provedení kompletní registrace cizince. Zejména čtečky dokladů, čtečky otisků prstů, podpisového elektronického pera a samotného počítače v provedení notebook pro provoz aplikace ENROLL. Zařízení komunikuje v síti APN pomocí GSM routeru s umístěnými SIM kartami operátora. Zařízení je označeno názvem Mobilní inspekční systém - IDkit.

Systém ENROLL je určen pro vykonání registrace osob, které jsou zajištěni například v rámci migrace. V této situaci je zajištěno zavedení migrujících osob do evidence. Technické řešení umožňuje kompletní zpracování registrace včetně pořízení fotografií osoby, pořízení otisků prstů osoby a porovnání s databází systému EURODAC a vydání registračního formuláře obsahujícího poučení.

Aplikace systému LUC umožňuje vybraným uživatelům (vedoucím registračního místa) provést kontrolu nad celým systémem ENROLL. Primárně možnost přehledu registrovaných osob, rozlišení režimu pořizování registrací v souvislosti s lokalitou a celkový přehled nad pořadovými čísly a uživateli vydávající registračního formuláře.

V případě vzniku migrační vlny je možné vybudování registračního místa, do kterého budou migrující osoby předávány od jiných složek policie, které provedly jejich zajištění. Registrační místo může být vybaveno různým počtem biometrických inspekčních systémů podle počtu osob.

V září roku 2021 bylo provedeno cvičení na vybudování registračního místa na hraničním přechodu Lanžhot s cílem vyzkoušet připravenost složek IZS pro případnou migrační vlnu menšího rozsahu. Součástí cvičení bylo vybudování zázemí pro složky IZS výstavbou stanového komplexu. V různých částech stanového komplexu byly chronologicky uspořádány jednotlivé procesy příjmu

osob zajištěných v rámci migrační vlny. Zajištěné osoby procházely nejprve zdravotní kontrolou, kde byly prohlédnuty pracovníky zdravotnické služby a tříděny dle závažnosti případného onemocnění. Osoby vykazující infekční onemocnění byly ihned tříděny a odeslány na specializované pracoviště lékařské péče, ostatní osoby pokračovaly k registračnímu místu vybudovaného cizineckou policií. Pro migrační vlnu malého rozsahu bylo vybudováno šest registračních stanovišť s napojením sdílené tiskárny přes wi-fi router určené pro tisk registračních karet a poučení. Registrovaná osoba měla možnost se ihned seznámit s poučením a podepsat formulář. Zároveň bylo registrační místo sledováno z pozice brány LUC a kontrolována číselná řada formulářů řazených dle registračního místa, kvalita fotografií a výsledky dotazů zejména do systému EURODAC.

Při plném provozu všech šesti registračních míst nebyly shledány žádné závažné technické problémy zabraňující dosažení cíle cvičení a zároveň v rámci přijímání osob k registraci nebyly vytvořeny dlouhé čekací doby na registraci. Osoby byly plynule registrovány přibližně ihned v čase, kdy jednotlivě opouštěly zdravotní sektor. Cvičení bylo vyhodnoceno kladně na úrovni všech bezpečnostních složek IZS.

7 Výzkumná část práce

V této části práce použiji empirické metody pro získání vstupních údajů ve formě dotazníku a řízeného rozhovoru pro potvrzení nebo nepotvrzení hypotéz k problematice využití technických prostředků při ochraně státních hranic. Získaná data poslouží k výzkumu a formulaci závěrečných výsledků. Cílem práce je objektivní zjištění informací a jejich zpracování a začlenění do kontextu práce.

7.1 Dotazníková metoda - provoz technických prostředků z pohledu uživatele

Pro získání poznatků provozu informačních systémů jsem zvolil metodu formou dotazníku. Dotazník byl rozeslán na společné pracoviště NCC (Ředitelství služby cizinecké policie – Národní situační centrum ochrany hranic) a pracoviště hraniční kontroly na mezinárodním letišti Václava Havla Praha. Policisté cizinecké policie z obou organizačních článků vykonávající službu a využívají informační systémy v rutinním provozu pro odbavení. Uživatelé byli seznámeni s dotazníkem a jeho zaměřením na konkrétní sledovanou oblast. Dotazník obsahuje 10 otázek. Jednotlivou otázku je možné hodnotit pěti bodovou stupnicí 1-5, hodnocenou obdobou školního známkování. Jednotlivé odpovědi byly vyhodnoceny a výsledku bylo dosaženo klasickým matematickým průměrem vyjádřeným desetinným číslem, zaokrouhleným na jedno desetinné místo.

Otázky položené respondentům v dotazníku:

1. Který informační systém je pro mojí pracovní činnost důležitý?
2. Používáte ke své pracovní činnosti uvedený informační systém více jak polovinu pracovní doby?
3. Informace získané výstupem ze systému jsou pro mojí činnost dostačující?
4. Odezvy v případech dotazu do centrálních databází jsou časově přijatelné?

5. Prostředí systému je intuitivní a není potřeba složitého zaškolení uživatele?
6. Technické vybavení, na kterém je systém provozován je dostačující?
7. Je systém dostatečně chráněn před zneužitím neoprávněnou osobou?
8. Vykazuje systém hrubé nedostatky, které omezují výkon činnosti?
9. Je dostupný správce nebo služba Help-Desk v případě poruchy?
10. Systém bych doporučil výrazně přepracovat.

7.1.1 Vyhodnocení dotazníkové metody

Výzkumný cíl dotazníkové metody byl rozložen do dvou směrů. První směr obsahuje objektivní zjištění, jaký systém uživatelé ze dvou vybraných organizačních článků využívají a mají předpoklady k hodnocení. Druhý směr je subjektivní pohled uživatelů na provoz a funkce, které při práci se zvoleným systémem vnímají. Na každé vybrané pracoviště bylo vyčleněno 10 dotazníků, pro zjištění rozdílnosti vybraných informačních systémů uživatelem. Celkové shrnutí počtu respondentů k vybranému systému a hodnocení je uvedeno v tabulce 1.

Výběr IS k hodnocení	ŘSCP - NSCOH		ŘSCP - ICP Ruzyně	
	Počet respondentů	Hodnocení	Počet respondentů	Hodnocení
MOBLUST G3	0	0	0	0
IS KODOX	1	2,2	6	1,4
IS OBZOR	1	2	4	2
MBP	0	0	0	0
IS DOTAZY	2	2,2	0	0
IS ETŘ	5	2,3	0	0
AGAS	1	1	0	0
Celkem	10	1,9	10	1,7

Tabulka 1 - celkové shrnutí hodnocení dotazníkové metody

Hodnocení v prvním směru poukazuje na výběr systému, se kterým uživatelé primárně pracují. Na výše uvedené tabulce je možno porovnat rozdíl ve výběru informačního systému, který si respondent mohl zvolit. Policisté na NCC zvolili systémy rozdílné s policisty hraniční kontroly. Na pracovišti NCC dominuje volba systému IS ETŘ, který jak naznačuje výsledek, je využíván pravděpodobně

nejvíce na rozdíl od policistů vykonávajících hraniční kontrolu na letišti Václava Havla, kde výběr jednoznačně na první kontrolní linii poukázal na IS KODOX a na druhé kontrolní linii na systém IS OBZOR.

Hodnocení druhého směru poukazuje na pohled uživatelů na provoz systému. Hodnocení bylo vyhodnoceno klasickým matematickým průměrem se zaokrouhlením na jednu desetinné místo. Celkové hodnocení souhrnu všech systémů hodnocených na pracovištích se blíží k hodnocení známkou 2. Prostředí systémů lze označit hodnotícím termínem „spíše ano“. Po vyhodnocení dotazníkové metody jsem zjistil významný nedostatek ve volbě poměrně malého vzorku deseti dotazníků na každé pracoviště a další nedostatek v počtu systémů určených k výběru.

7.2 Řízený rozhovor na téma Informační systém ENROLL

Pro získání informací k problematice technického prostředku k zajištění ochrany státních hranic ENROLL jsem zvolil metodu řízeného rozhovoru. Cílem výzkumného rozhovoru bylo získání informací od osob zabývajících se uvedenou problematikou.

Pro sestavení výzkumného rozhovoru byl stanoven obsah a pořadí pokládaných otázek. Rozhovor byl veden osobně ústní formou se zápisem odpovědí. Pro výzkumný rozhovor byly vybrány dvě osoby, které se úzce zabývají problematikou systému ENROLL v rámci Policie České republiky zařazených na Ředitelství služby cizinecké policie.

7.2.1 Vyhodnocení řízeného rozhovoru k systému ENROLL

Zhodnocením popisu a provozu systému ENROLL, který spadá do portfolia Mobilní bezpečné platformy uvedené v popisné části a závěru z dotazníkové metody je patrný stav, ve kterém je systém ENROLL po stránce technické základny hodnocen za vysoce sofistikovaný účelný technický prostředek splňující požadavky na on-line registraci migrujících osob. Systém je významným

technickým prostředkem posilující bezpečnostní situaci spojenou s nelegální migrací. Policisté pracující v systému ENROLL mají k dispozici přehledné intuitivní uživatelské rozhraní. Systém ENROLL je za pomoci novodobých technologií datových přenosů provozovat téměř kdekoliv v místech pokrytých GSM signálem. Toto zvyšuje jeho operabilitu v návaznosti na možnou dynamickou situaci spojenou s migrační vlnou. Nasazení systému na registračních místech v rámci migrační krize je rovněž hodnoceno kladně.

7.3 Řízený rozhovor na téma Informační systém EUROSUR

Pro získání informací k problematice technických prostředků k zajištění ochrany státních hranic, konkrétně provozu evropského informačního systému EUROSUR, jsem zvolil opět metodu výzkumného rozhovoru.

Pro sestavení řízeného rozhovoru byl obdobně stanoven obsah a pořadí pokládaných otázek. Rozhovor byl veden osobně ústní formou se zápisem odpovědí. Pro výzkumný rozhovor byly vybrány dvě osoby, které se úzce zabývají problematikou systému EUROSUR v rámci Policie České republiky zařazených na Ředitelství služby cizinecké policie.

7.3.1 Vyhodnocení řízeného rozhovoru k systému EUROSUR

Po zhodnocení technického vybavení systému EUROSUR uvedené v popisné části a závěru dotazníkové metody je patrný stav, ve kterém je systém EUROSUR po stránce technické základny hodnocen za velmi kvalitně zpracovaný technický prostředek s očekávanými možnostmi a plní účel problematiky očekávaný uživateli (operátory). Operátoři systému EUROSUR pracují se systémem po převážnou dobu své služby a plně využívají dostupné prostředí. Uživatelé ovšem nejsou dostatečně odborně proškolení, ale i přes tyto objektivní skutečnosti systém plnohodnotně obsluhují. Systém EUROSUR je z pohledu operátorů významným systémem napomáhajícím k udržení bezpečnostní situace v evropském prostoru. Významným bodem k dořešení je zkvalitnění služeb

technické podpory ve Varšavě. V řízeném rozhovoru na tuto skutečnost bylo poukázáno.

8 Závěr

Cíl bakalářské práce byl naplněn. Vyhodnocení nasazení a využívání technických prostředků Policie České republiky k ochraně státních hranic a potvrzení nebo nepotvrzení formulovaných hypotéz bylo splněno. Popisná a výzkumná část práce uvádí podklady pro potvrzení nebo nepotvrzení formulovaných hypotéz.

Formulované hypotézy k problematice:

Hypotéza: Provozované technické prostředky ve formě informačních systémů Policie České republiky na úseku ochrany státních hranic jsou v současné době dostačující.

Hypotéza se výzkumem potvrdila. Potvrzení hypotézy je podloženo popisnou částí práce obsahující výčet portfolia dostupných informačních systémů v prostředí PČR. Technická vyspělost systémů odráží soudobé trendy vývoje a systémy jsou schopny plnit stanovené cíle v oblasti ochrany státních hranic.

Hypotéza: Nasazení technických prostředků k ochraně státních hranic v historickém kontextu odpovídalo technické vyspělosti společnosti.

Hypotéza se výzkumem potvrdila. Potvrzení hypotézy je podloženo popisnou částí práce monitorující historický vývoj ochrany státních hranic. Technické prostředky, které byly na tehdejším vrcholu vývoje společnosti, byly nasazovány k plnění úkolů na úseku ochrany státních hranic. Popisná část uvádí využití automobilů, autokarů a leteckých prostředků k monitorování a rychlému zásahu bezpečnostních složek.

Hypotéza: Vnější hranice České republiky tvořené hraničními přechody na mezinárodních letištích jsou po stránce zajištění přeshraničního pohybu v procesu odbavení osob spolehlivě zajištěny.

Formulovaná hypotéza se výzkumem potvrdila. Bezpečnost vnějších hranic na hraničních přechodech je zajištěna informačními systémy KODOX a OBZOR uvedenými v popisné části. Systém KODOX se podílí na odbavovacím procesu osob překračujících vnější hranice ČR. Svými technickými možnostmi a aplikací moderních prvků, zejména integraci biometrických prvků do procesu odbavení,

plní nezastupitelně stanovené požadavky na kontrolu osob překračující vnější státní hranice ČR. Systém OBZOR přispívá ke včasnému odhalení závadových osob na palubách letadel a dává možnost bezpečnostním sborům prostor na přípravu opatření. Dále neodkladně plní funkci zpracování žádostí o hraniční kontrolu na neveřejných mezinárodních letištích.

Hypotéza: Specifické systémy EUROSUR a ENROLL plní očekávané úkoly na úseku ochrany vnějších a vnitřních státních hranic v oblasti nelegální migrace.

Problematika nelegální migrace byla v nedávné době aktuálním tématem ve společnosti. V poměrně krátké době došlo ke dvěma výrazným migračním vlnám. V roce 2015 nedosahovala migrační vlna takového rozsahu jako nedávná migrační vlna v roce 2022. Systém EUROSUR a ENROLL v roce 2015 nebyl provozován, ale v období migrační vlny v roce 2022 plnily oba systémy významně svojí funkci pro sledování bezpečnostní situace a registraci migrantů. Výzkumem se hypotéza potvrdila a systém EUROSUR svými technickými vlastnostmi naplno splňoval požadavky kladené v oblasti bezpečnosti hranic společenství. Systém ENROLL významně napomohl při plnění úkolů spojených s migrační vlnou, kterou definoval specifický vysoký výskyt migrujících osob na vnitřních hranicích. Technickým zpracováním systém splnil svůj úkol v procesu rychlé registrace osob a dotazů do systému EURODAC.

Hypotéza: Problematika personální základny uživatelů obsluhující a vytěžující informační systémy je plnohodnotně zajištěna po stránce výcviku, školení a dostupnosti technické podpory.

Hypotéza se výzkumem nepotvrdila. V této oblasti nelze hovořit o plnohodnotném zajištění školení, výcviku a dostupnosti technické podpory. Dotazované osoby opakovaně poukazují na nedostatečné zaškolení do provozu systému. Uživatelé jsou zaškoleni pouze na prvotním vstupu a dále chybí opakované školení nebo školení obsahující změny v systému. Odborné vstupní školení vykonal pouze omezený počet osob. Uživatelé se tak často školí systémem jeden od druhého. Tento stav nelze označit za plnohodnotný a vzniká zde vysoké riziko zkreslení informací nebo předání zcela nepřesných údajů. V oblasti dostupnosti technické

podpory bylo poukázáno na systém EUROSUR v podobě dlouhé odezvy správců. Dostupnost technické podpory na úrovni národních systémů byla v dotazníkové metodě ohodnocena stupněm (známkou) 2. Tento stav je dán zajištěním technické podpory na úrovni PP ČR (NCKIT – stálá služba) a ŘSCP v lokalitě LVH nepřetržitou podporou technického dohledu 24/7.

Nepotvrzení hypotézy odvozuje doporučení v posílení aktivity v oblasti profesionálních vstupních, periodických a odborných certifikovaných školení uživatelů ve vztahu k obsluze jednotlivých systémů.

Obecné shrnutí problematiky:

Technické prostředky Policie České republiky využívané k ochraně státních hranic mají podle hodnocení popisné a výzkumné části vysokou úroveň, která svými vlastnostmi a použitými prostředky odráží technický pokrok a rozvoj společnosti. Zároveň technické prostředky Policie České republiky mají kvalitní odbornou personální základnu. Technické prostředky vyhovují moderním trendům technického rozvoje a jsou efektivně využívány.

Nedílnou součástí práce je otevření problematiky využití technických prostředků bezpečnostními sbory v minulosti. Studium historických pramenů lze konstatovat účelné nasazení vyspělé a moderní techniky k ochraně hranic v historickém kontextu. Pro připomenutí uvádím zmíněné letecké četnické hlídky v roce 1935 v západním pohraničí.

Nesvoboda, která skončila po změně politického režimu, odrážela změnu v systémovém přístupu k ochraně státních hranic. Otevření hraničních přechodů bez významných omezení směřující až k volnému pohybu osob a zboží mezi státy Evropské unie a osob států schengenského prostoru.

Soudobé informační systémy PČR umožňují policistům kvalitní výkon služby s možností on-line dotazů do evidencí prováděné přímo v terénu. Rozhraní, která umožňují okamžité porovnání biometrických údajů u kontrolovaných osob a prověření věcí, například rychlý on-line přístup informací k motorovým vozidlům. Možnost on-line získání informací z klíčového systému SIS, s dostupností

spojených identit osoby, fotografií, záznamů o nebezpečnosti osoby a podobně. Značný význam nesou systémy operačního řízení v souvislosti s efektivním nasazením sil a prostředků, zajištění efektivní akceschopnosti policie. Zjednodušení hlásné služby pomocí krátkých textových zpráv nebo emailovou komunikací. Vynikající technickou vlastností je určování polohy radiostanic v terénu se začleněním přihlášených uživatelů do Mobilní bezpečné platformy.

Technická vyspělost technologií umožnila aplikovat systém vzdušného dohledu nad územím České republiky pro využití policie a Celní správy. Operátoři systému získali možnost ve spojení s aktuálním přehledem poloh hlídek systémem GPS a polohou závadového vzdušného dopravního prostředku, řídit efektivní zásah a hlídce zařazené do akce předat přesné instrukce k zásahu. Do okamžiku nasazení systému dohledu nad vzdušným prostorem nebyla tato oblast pokryta kontrolou a umožňovala porušování legislativních pravidel leteckými prostředky a dopravci. Nasazení systému vyplnilo mezeru v oblasti dohledu na bezpečnostní hledisko spojené s leteckým provozem.

Nasazení, využívání a rozvoj technických prostředků vždy odpovídalo době a v současné době je na vysoké úrovni. Ochrana státních hranic je pomocí nasazených technických prostředků kvalitně zajištěna a umožňuje bezpečnostním složkám velmi efektivně zasahovat. Cíleně a účelně směřovat síly a prostředky, spolupracovat s dalšími složkami státu a odhalovat účinně latentní kriminalitu.

Specializované policejní zásahy je možné na základě spolupráce realizovat s Leteckou službou Policie české republiky, která disponuje velice sofistikovanými technickými prostředky, které svým popisem mohou otevřít nové téma pro bakalářskou práci. Například speciální technika instalovaná na vrtulnících v podobě termovize nebo speciální lezecké techniky až po možnosti využití dronů při plnění úkolů policie.

9 Seznam použité literatury

9.1 Archivní prameny

Archív bezpečnostních složek:

Uvedené dokumenty jsou v režimu zrušeného stupně utajení „Přísně tajné“ k 1. lednu 2008, podle ustanovení §157 odst. 3 zák. č. 412/2005 Sb. O ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

- Rozkaz náčelníka hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic (dne: 3. července 1985, Číslo 12, Praha).
- Rozkaz velitele Pohraniční a Vnitřní stráže (dne: 12. června 1953, Číslo 0090, m. Praha).
- Hlavní správa Pohraniční a Vnitřní stráže MNB, Směrnice pro zřizování minových pásů u Pohraniční stráže, jejich udržování a odminování (1953).
- Velitelství pohraniční stráže, Praha 9. listopad 1951, Minové pole zřízení.

9.2 Monografické publikace

- ŠMÍDA, Zdeněk. *Vývoj českých státních hranic*. Praha: Fortuna, 2016. ISBN 978-80-7373-131-1.
- MAŠKOVÁ, Tereza a Vojtěch RIPKA. *Železná opona v Československu: usmrcení na československých státních hranicích v letech 1948-1989*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2015. ISBN 978-80-87912-31-7.
- MIKEŠ, Pavel. *Hranice v průběhu století: vydáno ke 100. výročí zákonné úpravy státních hranic Československé republiky a České republiky*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 2021. ISBN 978-80-11-00627-3.
- *20 let zákona na ochranu státních hranic: k některým stránkám historie a bojových tradic Pohraniční stráže ČSSR : [sborník]*. Praha: Naše vojsko, 1971. Živá historie (Naše vojsko).
- PULEC, Martin. *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek: Seznamy osob usmrcených na státních hranicích 1945-1989*. Praha: Úřad

dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. Sešity (Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR). ISBN isbn80-86621-18-9.

- VANĚK, Pavel. *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. ISBN 978-80-87211-08-3.
- LIŠKA, Vladimír. *Vznik Československa 1918: fakta, mýty, legendy a konspirace*. 2. vydání. Praha: XYZ, 2019. ISBN 978-80-7597-390-0.
- KOLÁŘ, Ondřej. *Státní pořádkové složky na Chebsku v době první Československé republiky*. Praha: Academia, 2016. První republika. ISBN isbn978-80-200-2617-0.

9.3 Legislativní normy

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex).
- Zákon č. 191/2016 Sb. Zákon o ochraně státních hranic České republiky a o změně souvisejících zákonů (zákon o ochraně státních hranic).
- Zákon č. 312/2001 Sb. Zákon o státních hranicích a o změně zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státních hranicích).
- Zákon č. 200/1994 Sb. Zákon o zeměměřictví a o změně a doplnění některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.
- Zákon č. 2/1969 Sb. Zákon České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky.
- Zákon č. 359/1992 Sb. Zákon České národní rady o zeměměřičských a katastrálních orgánech.
- Zákon č. 216/2002 Sb. Zákon o ochraně státních hranic České republiky a o změně některých zákonů (zákon o ochraně státních hranic).
- Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o policii České republiky.
- Zákon č. 49/1997 Sb. Zákon o civilním letectví.

9.4 Interní zdroje Policie České republiky

- EUROSUR Communication Network, EUROSUR Application User Manual, UI 2.0 version, FRONTEX.
- EUROSUR Application, User Guide, Application v. 13.2.5.
- KODOX 2020 – Stacionární kontrola / Uživatelský manuál, 2022.
- KODOX 2020 – Stacionární kontrola / Administrátorský manuál, 2022.
- Převozní dispečerské pracoviště (POS) – Technické řešení, verze 9, KOMCENTRA s.r.o.
- Klient operačního řízení VÁCLAV, projekt JITKA, 2019, KOMCENTRA s.r.o.
- Mapový klient LUDMILA, projekt JITKA, 2018, KOMCENTRA s.r.o.

9.5 Internetové zdroje

- Archiválie k vývoji Pohraniční stráže. *Prameny zdroje podklady* [online]. Archiv bezpečnostních složek, ©2023 [vid. 15. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.abscr.cz/prameny-zdroje-podklady/dokumenty-pohranicni-straz/>.
- *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. MVČR: ©2023 [vid. 10. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statni-hranice.aspx>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 Použité zkratky a termíny

Příloha č. 2 Řízené rozhovory

Přílohy

Použité zkratky a termíny

ČSR – Československá republika 1918-1938

SOS – Stráž obrany státu

PP 1 NB - Pohotovostní pluk 1 Národní bezpečnosti

EZOH – Elektrické zabezpečení ochrany hranic

ŽTZ – Ženíjní technický zátaras

DZ – Drátěný zátaras

DR – Dozorčí roty

PS – Pohraniční stráž

U-60 (U-70, U-80) – Typové označení signální stěny, vzory modifikací 60 80

VKV - Velmi krátké rádiové vlny

Vidová hláska - pozemní stanoviště začleněné do struktury PVOS ČSLA

NATO – Severoatlantická aliance

PVOS – Protivzdušná obrana státu

ČSLA – Československá lidová armáda

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

OPK – Oddělení pohraniční kontroly v souvislosti s programovým vybavením

Modul OPK – Lustrační nástroj používaný k provedení hraniční kontroly

IS – Informační systém

RCP – Referát cizinecké policie

ICP – Inspektorát cizinecké policie

VICOMP – Výrobce čteček dokladů (Polsko)

CIS – Cizinecký informační systém PČR

ZC CIS – Záložní centrum Cizineckého informačního systému PČR

NOVELL NETWORK – Prostředí ICT vystavené na platformě NOVELL

LUS-HP – Programový modul CIS pro lustraci osob a tisk víz

MOBLUST – Systém mobilní lustrace G2 a G3 – generace systému

KODOX – Systém pohraniční kontrolu

PIXMA – Označení typu tiskárny výrobce Canon

CBN 1000 – Čtečka dokladů kanadské výroby
EVC (EVC2) – Evidence vízových cizinců – subsystém v IS CIS
MRZ – Strojově čitelná oblast dokladu
CSML – Centrální server mobilní lustrace
LSML – Lokální server mobilní lustrace
PSION TEKLOGIC – Zařízení pro mobilní lustraci v systému MOBLUST
UID - Unikátní výrobní identifikátor
WINDOWS CE – Operační systém Microsoft
LAN – Lokální datová síť
IP ADRESA – Adresa pro síťovou komunikaci ve formátu IPv4 nebo IPv6
VIN – výrobní identifikátor vozidla, lodě, letadla
APN – Privátní mobilní GSM síť
SAM – Karta sítě GSM určená pro připojení zařízení k této síti
GSM – Veřejná mobilní síť
PEGAS – Rádiová digitální síť pro potřeby MVČR
VoIP – Digitální telefonie
UCP – Útvar s celorepublikovou působností
PP – Policejní prezídium
IOS – Integrované operační středisko
PDP – Převozní dispečerské pracoviště (POS)
POS – Převozní operační středisko – analogie PDP
ŘSCPP – Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie – označení do r. 2008
ŘSCP - Ředitelství služby cizinecké policie – označení od roku 2008
REDAT – Záznamový systém hlasové analogové a digitální komunikace
AGAS – Systém vzdušného přehledu situace nad Českou republikou
ATRAK – Smluvní dodavatel systému AGAS
NTP – Jednotný časový server v datové síti
LVH – Letiště Václava Havla
DMZ – Demilitarizovaná zóna ve firewall řešení
SKPV – Skupina kriminální policie vyšetřování
OBZOR – Systém obsahující data o cestujících a Žádostí o hraniční kontrolu
IATA – Normovaný standart v civilním letectví
PNR – Systém evidence cestujících

SITA- Systém předávání dat o cestujících

IIS – Internetová informační služba, součást serverového řešení Microsoft

EURODAC – mezinárodní evidence otisků prstů

ÚCL - Úřad pro civilní letectví

RFID - Elektronická část dokladu tvořená datovým čipem

VPN – Virtuální privátní síť

Řízené rozhovory

Řízený rozhovor na téma ENROLL

Oslovuji policistu, služebně zařazeného na Ředitelství služby cizinecké policie, který úzce spolupracuje na vývoji aplikace ENROLL. Podílí se na zpracování poznatků z provozu, jejich zpracování a navržení do produkčního prostředí.

Pokládám otázky a odpovídi:

1. ENROLL je poměrně mladá aplikace využívaná u PČR. Mohl byste uvést hlavní účel jeho provozu a případné praktické naplnění projektu?

Odpověď:

Hlavním účelem provozu aplikace ENROLL je možnost registrace neoprávněně vstupujících cizinců na území České republiky. Takové osoby u sebe často nemají žádný doklad, kterým by mohly prokázat svoji totožnost, a proto se při registraci sbírají alfanumerická a biometrická data. K tomuto nejčastěji dochází v dobách migrace (například rok 2015 nebo 2022). Aplikace ENROLL je také využívána při zvládnutí migračních tlaků z Ukrajiny v době války. Nedávné nasazení při vytvoření registračních míst ověřilo funkčnost a potřebnost systému.

2. Jsou zařízení pro provoz aplikace ENROLL na dobré technické úrovni?

Odpověď:

Aplikace ENROLL může být využívána na mobilních zařízeních (mobilní telefon, tablet a Copernic, kde aplikace běží na platformě Android) nebo na notebooku u biometrických kufrů (kde aplikace běží na platformě Windows 10). Biometrické inspekční zařízení je na vysoké technické úrovni a konfigurace zařízení splňuje dostatečně kladené požadavky na provoz.

3. Z pohledu uživatelů, lze aplikaci ENROLL ovládat pomocí intuitivního prostředí a obsluha je pro uživatele komfortní?

Odpověď:

Na základě výpovědi mých kolegů, kteří s aplikací pracují každý den na registračních místech v Holešově a Břeclavi, je ovládání ENROLL intuitivní a velice snadné. Jak sám píšeš v úvodu - ENROLL je relativně mladá aplikace, která se dynamicky vyvíjí dle potřeb Policie České republiky. Všechny tyto potřeby či poznatky našich kolegů se snažíme zpracovat a tím zjednodušit, zefektivnit a zpříjemnit práci s aplikací.

4. Byla aplikace ENROLL využita k rutinnímu ostrému provozu?

Odpověď:

Aplikace ENROLL je v současné době jedním z hlavních nástrojů pro zvládnutí nynější migrační vlny, čímž prokázala svojí robustnost a celkovou připravenost na akce podobného charakteru.

5. Plánuje se jeho další vývoj? Jakým směrem a v jaké specifikaci?

Odpověď:

S aplikací ENROLL se počítá i do budoucna, takže ve vývoji bude Policie České republiky pokračovat. Hlavním cílem současného vývoje je napojení aplikace na vybrané policejní informační systémy, čímž dojde ke snadnějšímu prostupu informací a zjednodušení administrativních kroků spojených s migrací či jakoukoliv jinou akcí podobného charakteru. Další vývoj aplikace se bude odvíjet od migrační situace v ČR a nejbližším okolí.

6. Odezvy aplikace při lustracích jsou časově přijatelné? Zejména odezvy ze systému EURODAC?

Odpověď:

Odpověď ze systému EURODAC se dostane na pracovní stanici v řádech několika minut, což je vyhovující čas vzhledem k našim potřebám a postupům při používání aplikace ENROLL.

Je potřeba zdůraznit, že nejvíce času trvá porovnání otisků prstů třetí stranou. V praxi to tedy vypadá tak, že aplikace ENROLL zaznamená vše potřebné a odešle otisky prstů do systému EURODAC, kde probíhá kontrola těchto otisků a jejich následné vyhodnocení. Výsledek je poté doručen na pracovní stanici a na základě metodických postupů se s ním provádějí další úkony.

7. Po jaké dílčí stránce dle vašeho pohledu by bylo dobré aplikaci zdokonalit?

Odpověď:

V současné době se s vývojářským týmem snažíme doladit spojení s ETR (Evidence Trestního řízení) a také se systémem CIS (Cizinecký Informační Systém). Tato změna opět pomůže ke zjednodušení práce právě kolegům ve výkonu.

8. Současný stav aplikace plnohodnotně plní své funkce zejména v dnešní situaci v souvislosti s nelegální migrací?

Odpověď:

Aplikace ENROLL je a byla vždy 100% připravena na zvládnutí situací takového charakteru. Změny, které proběhly od března 2022 doposud, slouží především k usnadnění práce kolegům.

Dále oslovuji policistu, služebně zařazeného na Ředitelství služby cizinecké policie, který se přímo zabýval vývojem a nasazením informačního systému ENROLL od počátku výstavby systému do doby předání problematiky.

Pokládané otázky a odpovědi:

1. Systém ENROLL je poměrně mladým systémem využívaným u PČR. Můžete uvést jeho hlavní účel jeho provozu a byl využit v praxi?

Odpověď:

Hlavním účelem systému je registrace osob, (které nejsou v českých evidencích) v případě migrační vlny. Ano systém byl využit v rámci loňské migrační vlny vybudováním registračních míst pro cizince.

2. Technické zařízení systému ENROLL splňuje všechny očekávané technické specifikace?

Odpověď:

Zařízení se nazývá IDkit momentálně ve verzi 2, jeho součástí je notebook s nainstalovanou aplikací TeamX, dále čtečka otisků prstů, čtečka dokladů, kamera, vlastní modem pro přístup do sítě Hermes. V průběhu migrační vlny nebyly zaznamenány výrazné nedostatky v provozu systému.

3. Ze strany administrace systému, splňuje systém veškeré očekávané parametry?

Odpověď:

Systém splňuje očekávané parametry, v současné době se upravují vlastnosti uživatelského prostředí v souvislosti se získanými poznatky z praxe. Zejména v části rozdělení a identifikace registračních míst a vedení identifikací vložených záznamů.

4. Z pohledu uživatelů, lze systém ENROLL ovládat pomocí intuitivního prostředí a obsluha je pro uživatele komfortní?

Odpověď:

Ano, jedná se o uživatelsky přívětivý systém. Veškeré prvky jsou snadno dostupné z pracovní plochy notebooku. Datové připojení je stabilní a systém nevykazuje významné chyby.

5. Byl systém ENROLL využit k rutinnímu ostrému provozu?

Odpověď:

Ano v souvislosti s migrační vlnou vyvolanou válkou na Ukrajině. Bylo zřízeno několik registračních míst, kde byl systém naplno nasazen.

6. Plánuje se jeho další vývoj? Jakým směrem a v jaké specifikaci? Jaké změny navrhujete?

Odpověď:

Vzhledem k tomu, že se již nepodílím na dalším vývoji systému, nemám k tomuto informace.

7. Odezvy systému při lustracích jsou časově přijatelné? Zejména odezvy ze systému EURODAC?

Odpověď:

Zde se jedná o poněkud komplikovanější otázku, neboť dotazy do systému EURODAC podléhají manuálnímu schválení pracovníkem kriminalistického ústavu PČR. Po technické stránce k problémům s odezvou nedochází.

8. Po jaké stránce dle vašeho pohledu by bylo dobré systém zdokonalit?

Odpověď:

Zejména zajistit dostatečnou kapacitu vložených osob, přizpůsobit uživatelské prostředí, na základě praktických zkušeností z provozu.

9. Současný stav systému plnohodnotně plní své funkce zejména v dnešní situaci v souvislosti s nelegální migrací?

Odpověď:

Ano, systém přesně plní účel, pro který byl zřizován.

Řízený rozhovor na téma EUROSUR

Oslovuji policistu, služebně zařazeného na Ředitelství služby cizinecké policie, který se úzce zabývá problematikou systému EUROSUR, v rámci budovaného národního kontaktního centra (NCC) pro ČR. Dále se podílí na zpracování dat ze

systému EUROSUR pro potřeby analytických výstupů s různými cíli zpracování. Policista zastává funkci bezpečnostního správce systému EUROSUR.

Pokládání otázky a odpovědi:

1. Systém EUROSUR je evropským systémem pro ochranu schengenského a unijního prostoru. Jaké jsou jeho hlavní úkoly pro práci policie k zajištění bezpečnosti a jak probíhá plnění úkolů?

Odpověď:

V současném pojetí nelze chápat EUROSUR pouze jako informační systém, ale jako systém práce, který je úzce spjatý s integrovanou správou hranic. To tedy znamená, že EUROSUR má přímý vliv na organizaci práce v oblasti ostrahy a ochrany hranic agentury FRONTEX a členských států EU. Obecně lze říci, že EUROSUR je rámec pro výměnu informací a operativní spolupráci mezi členskými státy a Evropskou agenturou FRONTEX s cílem zlepšit situační orientaci a schopnost reakce. To jsou tedy jeho hlavní úkoly. Plnění úkolů probíhá prostřednictvím národního koordinačního centra NCC. Dochází zde v nepřetržitém provozu k monitorování situace a případně zahájení opatření, vyvstane-li riziko pro bezpečnost vnitřního prostoru.

2. Z jakých prostředků se skládá národní část systému EUROSUR a jsou z Vašeho pohledu dostatečně zabezpečené?

Odpověď:

Nejhlavnější národní částí je tzv. Národní koordinační centrum, které muselo vzniknout v každém členském státě a má jasně dané úkoly dle čl. 21 odst. 2 nařízení 2019/1896. Což je například vytváření vnitrostátního situačního obrazu.

Pokud jde o prostředky v technickém pojetí, tak se jedná o server, pracovní stanici a zobrazovací monitor ve vysokém rozlišení. Technologie se nachází v zabezpečeném prostoru se stupněm utajení důvěrné.

3. Splňuje systém veškeré očekávané parametry?

Odpověď:

Určitě ne, ale je to pochopitelné. Systém se neustále vyvíjí a je řízen evropským právem, což jak je známo z praxe je vždy složité. Ale věřím, že systém je účelný a neustále nabývá na svém významu.

4. Z pohledu uživatelů, lze systém EUROSUR ovládat pomocí intuitivního prostředí a obsluha je pro uživatele komfortní?

Odpověď:

Dle mého názoru ano, ale jsem jeden ze dvou Čechů, který absolvoval certifikační kurz agentury FRONTEX k obsluze EUROSUR, takže je můj názor značně subjektivní.

5. Od jakého období ČR systém EUROSUR využívá rutinní ostrý provoz?

Odpověď:

Od roku 2019, kdy došlo k otevření Národního situačního centra ochrany hranic, které plní na území ČR funkci Národního koordinačního centra ochrany hranic.

6. Plánuje se jeho další vývoj? Jakým směrem a v jaké specifikaci?

Odpověď:

Určitě, jak jsem již uvedl, systém se stále rozšiřuje. V současné době se chystá tzv. EUROSUR 2.0, který bude mít mimo jiné vyšší stupeň utajení, bude se více věnovat ostraze vzdušné hranice a bude v něm kladen daleko větší důraz na čistotu dat a interoperabilitu s ostatními systémy.

7. Spojení s centrálními databázemi je na spolehlivé úrovni a dostatečně zabezpečeno? Komunikační prostředí s centrálními servery pracuje spolehlivě?

Odpověď:

Ano, již dvakrát jsme dosáhli akreditace k provozu utajovaného systému ze strany NÚKIB. Co se dotýká komunikačního prostředí, mohu říci, že je v současné době stabilní a bez-výpadkové.

8. Kde se nachází centrální bod systému a kde technická administrace?

Není umístění centrálního bodu překážkou v činnosti?

Odpověď:

Obojí se nachází v centrále agentury FRONTEX – tj. ve Varšavě. Významné překážky nejsou registrovány. Technická podpora je na dobré úrovni, ale občas dochází ke zpoždění termínů odstranění závad. Rovněž komunikaci by chtělo vylepšit. Často se setkávám s pozdními reakcemi ze strany technické podpory.

9. Provozuje se podpora ve formě help-desk služeb?

Odpověď: Ano, ale zde musí dle mého názoru agentura FRONTEX ještě hodně zapracovat, ale jak jsem již uváděl, systém je mladý a potřebuje svůj čas.

Oslovuji policistu, služebně zařazeného na Ředitelství služby cizinecké policie, který v rámci svého služebního zařazení v roli operátora NCC pracuje se systémem EUROSUR v rámci plnění služebních povinností.

Pokládané otázky a odpovědi:

1. Se systémem EUROSUR pracujete po celou dobu služby, myšleno směny?

Odpověď:

Ano, pracuji se systémem po celou dobu trvání služby, tj. 24 hodin. Systém je stále spuštěný a sleduji situace v systému a v případě potřeby reaguji na vzniklá rizika pro ČR.

2. Informace které systém poskytuje, jsou pro výkon služby dostačující?

Odpověď:

Většinou ano, někdy je potřeba pro více detailů kontaktovat příslušné NCC daného státu. Tím bych chtěl říci, že některé státy do systému vkládají neúplné údaje.

3. Splňuje systém veškeré očekávané parametry pro výkon služby?

Odpověď:

Ano, systém pro mojí pracovní činnost vyhovuje.

4. Z pohledu uživatele, lze systém EUROSUR ovládat pomocí intuitivního prostředí a obsluha je pro uživatele komfortní?

Odpověď:

Ano, systém má jednoduché a přehledné ovládání. Ovládací prvky jsou intuitivní a lze snadno pochopit strukturu ovládání.

5. Byl jste pro užívání systému EUROSUR řádně proškolen?

Odpověď:

Ano, ale u ostatních operátorů proběhlo školení ve stylu kolega od kolegy. Myslím, že by uživatelé měli být odborně zaškoleni, aby systém mohli naplno využít.

6. Informace obsažené v systému jsou dostatečně přesné?

Odpověď:

Většinou ano, někdy je potřeba pro více detailů kontaktovat příslušné NCC jak jsem již odpověděl na podobnou otázku. Někdy některé informace chybí, záleží na vkladu dat jednotlivých NCC po EU. Zde by se mohla sjednotit forma povinných vkládaných údajů.

7. Využíváte službu Help-Desk v případě poruchy systému?

Odpověď:

Ne, toto je v gesci správce IS EUROSUR

8. Po jaké stránce dle vašeho pohledu by bylo dobré systém zdokonalit?

Odpověď:

Po technické stránce žádné zdokonalení není podle mě potřeba, po praktické stránce důkladné plnění systému incidenty v reálném čase všemi členskými státy jak jsem již uvedl.

9. Současný stav systému plnohodnotně plní své funkce zejména v dnešní situaci v souvislosti s nelegální migrací?

Odpověď:

Ano, v případě, že je systém řádně plněn všemi členskými státy.

Po ukončení řízeného rozhovoru byly odpovědi zapsány tak, jak byly ústně vysloveny. Tímto bych rád uvedl písemné poděkování kolegům policistům za jejich ochotu a čas.